ادبي رنګینه

ادبي تحلیلونه او ادبي ټوټې

جمال ناصر اصولي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي رنګينه

ادبي تحليلونه او ادبي ټوټې

ليکوال: **جمال ناصر اصولي**

چاپکال: **۱۳۹۹ل/ ۲۰۲۰ز**

خپرندوی: **جمال ناصر اصولي**

چاپشمېر: **۱۰۰۰ ټوکه**

ډيزاين: **سپين سهار**

چاپځی: **اسد دانش مطبعه- کابل/ ۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱**

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

خپلې خبرې ٤
د جمال ناصر اصولي د ژوند په اړه ٦
د رحمت شاه سایل د شاعرۍ حماسي اړخ...................... ١١
لومړۍ مرکه... ١١
له پردیو کلیمو څخه د خپلې ژبې ساتل........................ ١٩
دویمه مرکه ١٩
د تورې او قلم څښتن (خوشحال خان خټک) ٢٨
درېیمه مرکه... ٢٨
د جمال ناصر اصولي شعر او ادبي فعالیتونه..................... ٣٧
څلورمه مرکه.. ٣٧
شاعري او لیکوالي یوه بېله نړۍ ده.......................... ٤٨
پینځمه مرکه ٤٨
شاعري ناکسبي هنر دی.................................. ٦٢
د ادبي او هنري نثرونو بېلګې............................. ٧٧
نوی کال او په خوست کې یې لمانځل!......................... ٧٨
اختر په لنډیو کې ٨١
دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟ ٨٤
خپسه... ٨٦
افغانه جلکۍ ٨٨
درد ٩٠
د بې شرمو کلی....................................... ٩٣
د هندارو ښار ٩٥
لنډ ژوندلیک... ٩٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې خبرې

پښتو یوه لرغونې ژبه ده، چې په سیمه او نړۍ کې میلیونونه خلک پرې ګړیږي. د دې ژبې د غوړېدا له پاره د فرضي کرښې دواړو غاړو ته هڅسې کار نه دی شوی، لکه په نړۍ کې چې نورو برجسته ژبو ته روان دی. پښتنو د خپلې ژبې سره د تاریخ په اوږدو کې بې باکي کړې ده. که پښتون امپراتور پاتې شوی دی، پښتو یې رټلې ده، که پاچاهي یې تر لاسه کړې ده، پښتو یې له پامه غورځولې ده، که د دولت جیګپوړی یا ټیټ پوړی مامور شوی دی پښتو ته یې نه دا چې عزت نه دی ورکړی، پښتو یې بې عزته کړې ده. د ګوتې په شمار پښتانه پښتانه پاتې شوي دي، پښتو یې لمانځلې او ځلولې ده. د ژبې پرمختګ د ژبې په ویونکو پسې اړه لري، چې څومره ورته وفادار دي او څومره پرې زهیریږي. موږوال تر ډېره دا موضوع نه ده درک کړې او لکه هېواد، ژبه مو هم هیره کړې ده. په کار ده چې هر څوک په خپله برخه کې ژبې ته کار وکړي. سوداګر په خپلو توکو پښتو ولیکي، مامور دفتري کارونه پښتو کړي، ښوونکی یا استاد په پښتو لکچر ورکړي، هر ډول کتابونه پښتو ته وژباړل شي، پښتو ووايي، ولیکي او...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې کتاب خپرول هم د همدې بهير يوه وړه هڅه ده، تر څو په سمندر کې د يو څاڅکي خاوند زه هم اوسېدلی وم.

دغه آثر (ادبي رنگينې) زما د ادبي تحليلونو او ادبي نثرونو يو وړوکی غونډ دی. په ادبي تحليلونو کې زما د ادبي ژوند تر څنگ په نورو کلاسيکو او معاصرو شاعرانو سربېره، په پښتو ادب مو بحثونه کړي دي. د دې سره سره زما ځينې ادبي تړوتې او نثرونه هم په غېږ کې رانغاړي، کوښښ مې کړی دی، چې هغه څه په رسنيو کې يو وار اوربدل شوي او ليدل شوي دي، ورک نه شي، په کتابي بڼه ثبت او خوندي شي. هغه وينا چې د ژبو او ادبياتو په نړۍ بحث کوي، ادبي ارزښت لري بايد چې خوندي او وساتل شي.

موږ که په گوگل کې د يو ځيز په اړه په پښتو پلټنه کوو، ډېر په ندرت به مالومات ومومو، خو که بيا په نورو ژبو پلټنه وکړو اړين مالومات تر لاسه کولای شو، يا د کور د ننه کوم کتابتون ته ننوځو، ډېر کم به اړين پښتو کتابونه ترلاسه کړای شو. نو دلته پوهيږو، چې زموږ ژبه لرغونې، بډايه او د مختلفو گړدودونو ډکه ژبه څومره خواره او ناکاره شوې ده. دا ناکاري په ژبه کې نه، په ويونکو کې ده.

هر څوک، په هر مسلک، په هر ډگر، هرچېرې چې ياست، يو څه وليکئ، وژباړئ، نېټ ته يې ورکړئ، خپاره يې کړئ، خو ويې ليکئ، ځکه ژبه د ادبياتو څخه وتلې خبرو ته هم اړتيا لري.

درنښت

جمال ناصر اصولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال ناصر اصولي د ژوند په اړه

خبرياله: ليکوال، شاعر، ژورناليست او د ګڼو ليکنو او شعرونو خاوند جمال ناصر اصولي د ولسي جرګې پخواني وکيل نوروز خان اصولي زوی، په کال ۱۳۵۹ د خوست ولايت د تڼيو د دره‌ګي کلي، په يوه روڼ انده کورنۍ کې نړۍ ته سترګې غړولې دي.

د پيل زده‌کړې يې تر دريېم ټولګي پورې د خوست ولايت په نسوانو لېسه کې کړې، وروسته تر هغې چې د ښاغلي اصولي پلار په ولسي جرګه کې د خوست د خلکو د استازيتوب وياړ ترلاسه کړ، له خپلې کورنۍ سره کابل ته راغلل، چې پاتې زده‌کړو ته يې دلته د کابل په عبدالهادي داوی لېسه کې دوام ورکړ، او د دوولسم ټولګي فراغت يې د خوست د غرغښت له ليسې څخه ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی اصولي هم د نورو ځوانانو په څېر مینه درلوده چې لوړې زده کړې ترسره کړي، او وکولای شي چې د لوړو زده کړو د ترلاسه کولو له لارې خپل هېواد او هېوادوالو ته د خدمت جوګه وګرځي. همدا وه چې د لوړو زده کړو په موخه کابل ته راغی او وروسته د کانکور تر آزموینې، د کابل په پوهنتون د ادبیاتو په پوهنځي کې یې خپلو زده کړو ته دوام ورکړ او دغه پوهنځی یې په لوړه درجه پای ته ورساوه او د ماسترۍ لپاره یې هم ازموینه ورکړه، چې د ماسترۍ دوره یې هم په پښتو ادبیاتو کې په پوره بریالیتوب سره پای ته ورسوله.

ښاغلی اصولي یوه چاپ شوې شعري ټولګه لري، (اوس د درد په نوم دوهمه ټولګه هم چاپ شوې ده، سیاسي جګړې یې بل آثر دی)، په دې ټولګه کې د ښاغلي اصولي هغه شعرونه چاپ شوي دي چې د هېواد ښکلا، ناخوالې، درد، ژړا او ارمانونه په خپله غېږه کې رانغاړي.

په ناچاپ اثارو کې یو ناول هم لري، بله شعري ټولګه یې هم د چاپ لپاره چمتو ده، یوه ټولګه د لنډو کیسو او یوه سفرنامه هم د چاپ لپاره چمتو ده، چې وروسته تر یو لړ مراحلو به چاپ ته ورسېږي.

خبریاله:

د ســــحرا پـــه زمـــانو مـــې لـــوی کـــاروان و
خـــو پـــه کنـــدو کنـــډوالو مـــې را روان و

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يتــيم لــه اوښــکو بــار و، نــوم يــې نــه و
چــا ويــل چــې لــه آســيا افغانســتان و

ســـــــوداگر د وينوغوښــــــــو ور روان دي
وايــي پــاس بــه دلکشــا يــې لــوی مکــان و

ښاغلي اصولي د نړۍ ۳۳ هېوادونو ته سفرونه کړي، چې د سفرونو موخه يې هم د خپلو تجارتي کارونو تر څنګ فرهنګي سفرونه هم وو، چې په فرهنګي غونډو کې يې د افغانستان په استازيتوب ګډون کړی. ښاغلي اصولي د لندن په برمېنګم ښار کې د افغان ټولنې فرهنګي مسوول هم پاتې شوی. نور يې له ډېر شمېر شاعرانو سره د هغه د آثارو د چاپ په برخه کې د چاپ لپاره مالي مرسته هم کړې.

هـــره خـــوا ثنـــا کـــوي
مينـــه کـــې بـــلا کـــوي

ســـرې دي پښـــتنو ســـترګې
خـــود بـــه واويـــلا کـــوي

خبرياله: ښاغلی اصولي په خوست کې د «اربکي» په نامه د يوې مجلې مسوول مدير هم پاتې شوی او د اصولي صاحب ځينې شعرونه، سياسي ليکنې په بېلابېلو مجلو، جريدو ورځپاڼو کې هم چاپ شوي او په يو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي خپرونو کې هم خپاره شوي دي.

انگېــــزه مــــې ورکــــه شــــوې د غــــزل وه
اندېښــــنه د ژوندانــــه راســــره مــــل وه

یــــو ناڅاپــــه د خمــــارو ســــترگو لیــــد و
د قلــــم پــــه نشــــه یــــي، جذبــــه تولیــــد و

مــا ویــل خدایــه ښــاپېرۍ لــه کومــه راغلــه
پــه خنــدا شــوه چــې خنــدا مــې تــا لــه راغلــه

اوس مهال ښاغلی اصولي د شعرونو او ادبي کارونو تر څنگ په رسنيو کې د سیاسي تحليلگر په حیث هم گډون کوي، او د ځوانانو د پرمختگ په برخه کې په هېواد کې په بېلابېلو برخو کې هڅې کوي.

تا دې ته فکر کړی؟
چې شپه نور ځان پټوي
تیاره د رڼا له وېرې امن غواړي
چې د تياره آسمان له اړخو
رڼا پلو ښکاره کړي
دنیا دنیا تیارې ته ماتې ورکړي
په پټ پټوني ورو ورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تیارو بره شان شي
مرغان راویښ غوندې شي
ورو ورو سندرې وایي
نرمه هوا چلیږي
د هوساینې زوګ راویښ غوندې شي
طبیعت له ډېرو ستړو
سترګې راوغړوي
د ارامښت په غیږ کې
نړۍ ته سا ورکوي
د ګهیځ دغه وخت مې
د جنت خیال ته بوځي
لیرې له دغې دنیا
هغې مهال ته بوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمت شاه سايل د شاعرۍ حماسي اړخ

لومړۍ مرکه

خبرياله: د خپرونې په دې برخه کې پر دې باندې خبرې کوو چې رحمت شاه سايل د حماسي شعرونو تر څنګ نور کوم ډول شعرونه ليکي، زموږ مېلمه د پښتو ژبې ليکوال، شاعر او ژورناليست جمال ناصر اصولي پرې خبرې کړې چې په ګډه به يې وګورو.

ښاغلي سايل د خپل طبعيت خيال په شعري ژبه په ښه هنري انداز انځور کړی او د ولسونو زړونو ته يې لاره پيدا کړې ده، ځکه چې سايل پر کلي، غره، منګي، ونې، بنګړي د رباب پر غږ مين انځورګر شاعر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: رحمت شاه سایل د پښتني ټولنې زیږنده دی، دی په پښتني ټولنه کې زیږېدلی دی، د پښتنو ناخوالې یې لیدلې دي، هغه څه چې د ده پر ماحول کې تېرېږي، هغه یې لیدلې دي، او هغه انځورونه یې چې په ټولنه کې لیدلي دي، هغه یې را اخیستي دي، شعر کړي یې دي، غزل کړي یې دي، ټولنې ته یې وړاندې کړي دي او منظوم کړي یې دي.

ښاغلي سایل تل هڅه کړې چې د ټولنې هغه ناخوالې را واخلي، چې دی او یا د ده قوم ورسره لاس او ګرېوان دی؛ تل یې هڅه کړې ده چې د ورځنیو ستونزو انځور ټولنې ته وړاندې کړي؛ هغه چا چې د ژبې سره بې وفايي کړې ده، هغه یې را اخیستي، انځور کړي یې دي؛ تل یې هڅه کړې ده چې هغه څه را واخلي چې د ژبې او د قوم پر ضد یې دي او دی پکې اوسېږي.

سایل که څه هم په ډېر کوچینوالي کې شعر شروع کړی دی، دی دیارلس (۱۳) کلن و چې لومړی شعر یې لیکلی دی، خو بیا یې هم د خپلې شعري ټولګې چاپ ته ډېر صبر کړی، او شل کاله وروسته یې یوه ټولګه چاپ کړې ده. او دا هم د دې ضمانت کوي چې ده پر خپله شاعرۍ او ټولنې ته پر وړاندې کولو یې ډېر فکر کړی دی.

سایل وایي:

زمـــا پـــه دواړو اوږو ناســـتو پرښـــتو ولیکـــئ
زمـا پـه سـر چـې څـه لیکـئ نـو پـه پښـتو ولیکـئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه څه دي چې هلته یې له حالاتو څخه را اخیستي دي، یانې چېرته چې اوسېږي. لکه کوزه پښتونخوا. ده په کوزه پښتونخوا کې له خپلې ژبې (پښتو) سره کړې ناخوالې بربنډې کړې او ټولو ته دا پیغام ورکوي چې پښتو یوه پاتې ژبه ده، خو د هغه چا له خوا پاتې شوې چې اوس په قدرت کې دي او په دوی یو ډول نه یو ډول حکومت کوي، که څه هم په سیمه کې لرغونې ژبه هم پښتو ده، خو بیا یې هم د پرمختګ لپاره لاره هواره شوې نه ده، یانې دفتري کړې یې نه ده؛ د ښوونځي ژبه یې نه ده کړې، بلکې یوازې کور ته او په کور کې پاتې شوې ده. دا او دېته ورته ټولې ناخوالې یې را اخیستې او شعر کړي یې دي.

خبریاله: د رحمت شاه سایل د ګرانښت لامل هم همدا دی چې په خپلو شعرونو کې یې حقیقتونه بیان کړي او د ټولنې او نړۍ انسانان یې مینې او ورورګلوۍ ته رابللي.

اصولي:

د پــاکو مینــو ګنهګــارو چــې منکــر پــرې نــه شــئ
د رقیبــــانو الزامونــــه پــــر تنــــدو ولیکــــئ

د سایل په شعر کې خلکو ته دا هم یو پیغام دی، چې تاسو راپاځئ او دا الزامونه پر تندي ولیکئ؛ مبارزه ورسره وکړئ او راوښئ شئ هغه څه وکړئ چې د یوې ژبې ویونکي ورته ضرورت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښايستونو پسې يې ورکو لېونو ملګرو
زما په زړه کې د ګل مينه په اغزو وليکئ

دا هغه څه دي چې سايل پکې د زړه له تله خلکو ته يو پيغام ورکوي

ای شاعرانو د قلم په آزادۍ مينو
حال د بلوڅو ماشومانو د سلګو وليکئ

له سايل سره نه يوازې د دې پښتنو غم دی، بلکې تر څنګ يې د بلوڅو پر وير هم ژړېدلی؛ د هغوی سلګۍ يې انځور کړې؛ د بلوڅو د ژبې، د قومونو ستونزې يې انځور کړي او تل يې غوښتي دي چې هغوی ته هم توجه وشي او له هغو خلکو څخه، چې تل يې د بلوڅو حق خوړلی، غواړي چې د هغوی حق ترې وغواړي.

خبرياله: د انځورګر شاعر رحمت شاه سايل شعرونه تر ننه د پولې دواړو لورو ته د ښو او نامتو سندرغاړو، لکه نغمې، استاد ناشناس او داسې نورو سندرغاړو هم کمپوز کړي.

اصولي: سايل نه يوازې دا چې په کوزه پښتونخوا کې پر پښتنو ژړېږي او حماسي شعرونه يې يوازې هلته منحصر نه دي پاتې شوي، بلکې د افغانستان خوا ته يې هم را دانګلي دي او خپل غټ کور يې ستايلی دی.

لا په کابل کې پابندي ده د نارنج په ګلو
ګيني هغه خوشبو خو زړه د پېښور ته رسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دا هغه خبرې دي چې سايل يې هلته په کوزه پښتونخوا کې ډېرې نشي کولی، دی ډېر څه ويني، خو په شعر کې يې را اخيستلي او تر څنګ يې پر کابل هم ژړلي، همداراز په پېښور يې هم ژړلي، په پښتو يې هم ژړلي، پر لر او برو پښتنو يې ژړلي. سايل ته دواړه قومونه - چې اوس يې د ډيورنډ کرښه پر منځ تېره شوې، د ملا پر تير يې تېره شوې او نيمايي کړي يې دي - يو ورته معلومېږي.

سايل تل هغه څه ويلي چې له ټولنې او ماحول څخه يې اخيستي دي.

سايل وايي:

مـــا تـــه دا نصـــيحت کـــړی پاچاخـــان دی
څـوک چـې خپلـه ژبـه سـپکه ګڼـي سـپک شـي

خبرياله: ښاغلی سايل د نړۍ له طبعيت سره مينه لري او تل يې د دې طبعيت ښکلا د قلم په ژبه په ښکلي انداز بيان کړې، چې د شعر مينه‌والو يې هر شعر په خاصه علاقه لوستی او لولي.

اصولي:

دغـه ګفـت د داسـې پـاک ملنـګ د خـولې دی
څـوک چـې خپلـه ژبـه ورکـه کـړي نـو ورک شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ دلته دا څو پيغامونه چې سايل د ژبې په مورد ورکړي، اګر چې د پښتو په اړه يې ډېر څه ليکلي؛ خلکو ته يې پيغام ورکړی چې خپله ژبه را جګه کړي؛ په سيمه کې تر ټولو لرغونې ژبه را جګه کړي او له سيال سره يې سياله کړي. موږ اوس هم په انګرېزي او په نورو ژبو درسونه وايو، ښوونځي ته ځو او هغه ژبې هلته راته تدريسېږي، را باندې تحميل شوې، نو ده له پښتنو څخه هيله کړې چې را جګ شي او خپله ژبه سپکه نه کړي، خدمت ورته وکړي.

د سايل حماسي شعرونه ما ته د ده تر عشقي شعرونه ډېر لوړ معلومېږي، ځکه هغه څه چې د زړه له تله ويل کېږي، هغه ټولو ته مهم، خواږه او تر ټولو لوړ وي.

نو سايل صاحب هم هغه څه را اخيستي چې د ده د زړه درد بلل کېږي.

خبرياله: ښاغلي سايل د خپلو حماسي شعرونو په ليکلو سره نه يوازې په پښتونخوا کې د خلکو په زړونو کې ځای پيدا کړی دی، بلکې د نړۍ په هر هغه هېواد کې چې څوک له شعر سره مينه لري، خاص ځای لري او شعرونه يې په خورا مينه لولي.

اصولي: د رحمت شاه سايل ژبه روانه ده، عشقي شعرونه يې خواږه دي، لکه څومره چې يې حماسي شعرونه تر ټولو خواږه دي، همداسې عشقي شعرونه يې او هغه څه چې ده شعر کړي دي؛ هغه څه چې يې منظوم کړي دي او د نظم خاصه يې ور اغوستې ده، هغه يې ډېر خواږه ويلي دي.

سايل تر ډېره سوچه پښتو لغات را اخيستي دي، خپل شعر يې د اردو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګليسي کليمو څخه ساتلی دی، ده په هغو شرايطو کې چې په کوزه پښتونخوا کې نيمه ژبه اردو او انګليسي شوې، د پښتو ګرامر پکې نه مراعاتيږي، خو بيا يې هم پښتو ګرامر مراعات کړی دی، لهجوي لغاتونه يې را اخيستي او ځای په ځای کړي يې دي، پښتنو ته يې ور پيژندلي دي، ولس ته يې ور پيژندلي دي او دا يې ويلي دي چې په پښتو ژبه کې که موږ خوشحال لرو، که رحمان بابا لرو، که حمزه لرو، نو دلته نور هم پيدا کيږي، که تر دوی پورې ور رسېدلي هم نه وي نو تر يوه حده يې دوی ته هغه پوړی ور نږدې کړی وي.

د سايل شعر ډېر روان دی، پښتني دی او د پښتنو جذبه پکې پرته ده او هغه جذبه چې پښتانه يې خوښوي، هغه احساساتي جذبې دي چې ده هم تر يوه حده ترې په شعر کې کار اخيستی، ولس ته يې وړاندې کړې. د پښتنو خو احساساتي جذبې ډېرې خوښيږي. فکر کوم همدا لاملونه دي چې د ده شعر د ټولو خوښيږي او ډېرو سندرغاړو سندرې هم ترې جوړې کړې دي.

خبرياله:

زمـــا پـــه دواړو اوږو ناســـتو پرښـــتو وليکـــئ
زمـا پـه سـر چـې څـه ليکـئ نـو پـه پښـتو وليکـئ

د پـاکې مينــې ګنهګـارو چــې منکـر پـرې نشـئ
د رقيبـــانو الزامونـــه پـــر تنـــدو وليکـــئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښايستونو پسې ورکو ليونو ملګرو
زما په زړه کې د ګل مينه په اغزو وليکئ

زما په لاسو کې، په پښو کې ديوتاګانو د وخت
د ژوندګۍ نوم د اجل په زولنو وليکئ

د ځنځيرونو خالقانو د وحشت زمانو
ما په کتار کې د ژوند د لېونو وليکئ

ای شاعرانو د قلم په آزادۍ مينو
حال د بلوڅو ماشومانو د سلګو وليکئ

د آزادۍ عالمبردارو د نړۍ قامونو
اوس د نړۍ نقشه کې کور د پښتنو وليکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پردیو کلیمو څخه د خپلې ژبې ساتل

دویمه مرکه

خبریاله: بیا هم سلامونه!

محترمو لیدونکو او اورېدونکو څنګه کولی شو چې خپله ژبه د پردیو کلیمو څخه وژغورو؟

په دې اړه مو د ژبو او ادبیاتو ماستر جمال ناصر اصولي پرې غږولی دی، د ده خبرې به هم واورو.

اصولي: په هره ټولنه کې چې نظامي یرغل وشي، یا هره ټولنه چې تر نظامي یرغل لاندې راشي، هلته هر څه امکان لري. لومړی موضوع یې د فرهنګي یرغل ده چې هلته دېته لاره هوارېږي چې فرهنګي یرغل په آسانه پر مخ ولاړ شي.

په افغانستان کې ۳۷ کلنې جګړې هرڅه تر سیورې لاندې راوستي دي. ګاونډیان مو د نظامي یرغلونو تر څنګ تل فرهنګي او کلتوري یرغلونو خوبونه ویني او کړي یې هم دي. په چا یې پلي کړي دي؟ دوی خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسقيم ډول دلته نه دي راغلي، بلکې دوی هلته ورته ناست دي او پلي کوونکي يې خپله افغانان دي. لومړی موضوع يې زموږ افغانی جامې دي. زموږ ښاري خلک، خصوصن ښځينه، تر ډېره خپل افغاني لباسونه نه اغوندي، چې يوه موضوع دا ده. همداراز په ځوانانو کې هم همداسې ده، ښاري ځوانان هېڅکله نه غواړي چې خپل افغاني لباس ته توجو وکړي. يو مثال يې زه درته وايم، هر کله چې د يوه ځوان واده وي، نو دی د دې پرځای چې افغاني جامې، واسکټ يا خولۍ واغوندي، د هغوی پرځای دوی د هندي سريالونو په تقليد جامې اغوندي او بيا د شاه په ډول محفل ته راځي.

دويمه موضوع د ژبې موضوع ده چې زموږ پر ژبو (پښتو او دري) دواړو باندې د ګاونډيو هېوادونو له خوا هر وخت ډېر لغتونه او کليمې تحميل شوي دي، تحميلونکي يې موږ يو، موږ لار ورته هواروو. د افغاني کليمو څخه بد وړو او پر ځای يې ايراني، انګليسي، اردو، عربي او نورې کليمې ژبې ته په شعوري او غيرې شعوري ډول د ننه کوو. موږ په مجلس کې پلار ته د (پلار) په ويلو شرميږو، هغې ته والد وايو او ځان متمدن حسابوو.

دريیمه مسئله دا ده، هر کله چې پر موږ (افغانانو) نظامي يرغل شوی دی، تر څنګ يې پر ژبو او فرهنګ هم يرغل شوی. د روسانو په وخت کې همداسې وشول. کله چې روسان راغلل زموږ په ښونځيو کې روسي ژبه عامه شوه او دا ژبه يې د دويمې ژبې په ډول تدريسوله، همدارزا د دې ترمخه چې د اسلام د خپرولو لپاره عربان دلته راغلل، نو زموږ پر ژبو باندې عربي تسلط پيدا کړ او خپل اغېز يې تر اوسه پرېښود. همداراز که همدا اوس هم وګورو، نو انګليسی ته ټول خلک ترجيح ورکوي، لومړی ژبه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګليسي ده او دويمه ژبه کې پښتو يا دري ورسره زده کوي، ياني دا خو يې مورنۍ ژبې دي، خو د زده کولو لپاره يې انګليسي ژبه تقريبن لومړنۍ ژبه بللې ده چې زده يې کړي.

همداراز ځوانان تل کوښښ کوي چې د خپل ځان د عصري ښودلو لپاره انګليسي او يا نور بهرني لغتونه وکاروي، خو په دې سره يې همېشه خپلې ژبې ته شعوري يا لاشعوري ګواښ پېښ کړی، خپلې ژبې يې تر پښو لاندې کړې دي، همدا مسايل دي چې ژبې ته يې زيان اړولی دی.

يو مثال زه درته وايم، په کوزه پښتونخوا کې زموږ پښتانه وروڼه چې دي، د دوی پښتو فلمونه داسې عياش شوي چې سړی فکر کوي د پښتنو فرهنګ اصلن هلته شته نه، ځکه څه شی چې دوی هلته انځوروي، نو خلکو ته پکې يو بل پردی کلتور ور وپېژني. همداراز هلته خو يې له ژبې سره ښځې نورې ژبې ګډې شوې او پښتو پکې ډېره کمه پاتې شوې ده.

هو، دا هم ويلای شو چې يوه ژبه د نورو ژبو له لغتونو پرته پرمختګ نه شي کولی، خو هغه يو معيار لري، لکه پينځه ويشت (۲۵) سلنه موږ کولای شو چې له نورو ژبو څخه پور واخلو او هغه مفغن يا مفرس کړو، تر څو چې په خپلو ژبو کې يې وکاروو.

خبرياله: ليکوالان په دې اند دي چې د پښتو لپاره ډېر کار بايد وشي، څو چې د دې ژبې سوچه لغتونه ورک نه، بلکې لا ډېر وکارول شي او په پښتو او دري ژبو کې له خپلو لغتونو څخه کار واخيستل شي، نه د نورو ژبو.

اصولي: علومو اکاډمۍ د ژبو د سوچه‌والي لپاره فکر نه کوم چې څه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي او که کړي يې هم وي، نو يا به زه نه يم خبر او يا به په نشت حساب وي. نو د هرې ژبې د سوچه‌والي لپاره او د ژوندۍ پاتې کېدا له پاره، پکار ده چې تولنې ورته جوړې شي، لکه پښتو ټولنه چې وه، په اوسني وخت او په فعلي زمان کې لومړۍ ضرورت همدغه دی چې پښتو ټولنه جوړه شي، همداسې دري ته بايد يوه ټولنه جوړه شي تر څو چې له ايراني کليمو څخه وژغورلای شي. ايرانيان روغتون ته بيمارستان وايي، موږ په دري کې ورته شفاخانه وايو، اوس که دواړه نومونه پرتله کړو ويلی شو چې شفاخانه ښکلی نوم او کليمه ده، نو بيا زموږ دري ژبي ولې له خپلې اصيلې ژبې په منډه دي او د پرديو په انګړونو کې اختر لټوي. نو زه فکر کوم چې د دې ډول ټولنې په جوړېدلو سره کولای شو چې د پرديو لاسوهنه بنده کړو.

په اوس کې نه حکومت او نه نورو بستونو د ژبې د سوچه والي يا هم د ساتنې له پاره هېڅ نه دي کړي، نه يې د نورو فرهنګونو مخه نيولې ده او نه کوم هوډ شته دی. زه فکر کوم چې په ټول تاريخ کې به له ژبو سره دغسې يو ناوړه چلند نه وي شوی، لکه اوس چې وشو. لکه موږ او تاسو پخوا پوهنتون درلود، خو د پوهنتون لپاره اوس د دانشګاه کليمه کارېږي، موږ او تاسو ملي مصطلحات لرو، د ملي مصطلحاتو د مروجولو لپاره، د هغې د ساتلو لپاره، هېڅ منبع نه لرو، تر څو چې د پرديو کليمو مخه پرې ونيسو، اګر چې موږ ځيني بنسټونه لرو چې کولی شي د دې مخه ونيسي، مګر په دې اړه يې کوم اقدام نه دی کړی، هېڅا يې مخه نه ده نيولې. موږ په دري کې ښکلي لغتونه لرو، نور ورته جوړولی شو، مګر دا په دې مانا نه ده چې له نورو ژبو څخه يې را واخلو او دري پرې ونګوو. نو زما په نظر بهترينه موضوع به دا وي چې د دواړو ژبو لپاره ټولنې جوړې شي، خصوصن د پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره، ځکه پښتو له دفتره لوېدلې ده، دفتري ژبه اوس تر ډېره دري ده، په ټولو پښتون‌مېشتو سيمو کې اوس ډېر اداري کارونه په دري کېږي، نو د دې لپاره چې پښتو ژوندۍ پاتې شي، زه فکر کوم يو کلک عزم ته اړتيا ده. ټولنې او بنسټونه ورته جوړشي، البته د مرکز او ولاياتونو په سطحه، تر څو چې پښتو ته رشد ورکړای شي، نو غوره موضوع به همدا وي. بله مسله داده چې پښتو د پښتنو له خوا بې ستره شوې ده، پښتنو ځپلې ده، پښتنو خپلې ژبې ته عزت نه دی ورکړی، کنه په هره اداره کې پښتانه شته، پښتو ولې نه ليکي، نه يې لولي او نه هم پرې غږيږي.

پښتون تر هغې نر پښتون وي، چې رسمي دنده ونه لري، کله چې مقرر شي (ملي) شي، پښتو ته شا کړي او د پښتو په ليکلو ځان متعصب احساسوي. د بل پښتون هم مخه نيسي، د پښو يې تيږې باسي او تر ټولو مخکې همدا دی پرې د متعصب ټاپه لګوي. دا ډول پښتنانه وايروسونه په هره اداره کې مينده شي، په خروارو دي.

ځواب يې دادی، چې پښتنو د ژبې سره بې باکي کړې ده او خپله ژبه يې بې عزته کړې ده.

چې د اصل موضوع وتلي نه وو، موږ په هر ګرډود کې پرېماني سوچه پښتو کليمې لرو، چې معياري شوې نه دي، ژبپوهان دې پرې کار وکړي تر څو ژبه يې مالامال شي.

زموږ د تنيو په ګړ دود کې ځينې داسې کليمې شته چې تر اوس معياري شوي نه دي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلغم: منګړيته

تور بانجان: پتينګړ

انګور: مېلوه

آنار: مونګوړی

سبزه يا چمن: بروه

حجره يا ديره: ولمانوځي - ميلمانوځي

چارپای -تخت: کټ

هديره: جلګه

قبر: مړستون

هديره: مړستنونه (جلګه)

دوه منزله - د کوټې په سر کوټه: سابوت

د پټې پوله: موره

غلبيل: پرويزی

غرمه: برېځر

غرمې ته نيږدې وخت: تنکی برېځر

جارو: ربېز

جرس: ګونګړی

لمن: پيڅه

دستکش: لاسمخی، (لاسميغی)

خپل پردی: پيڅه پېلم

د زړو ښځو ښېرا: (لمېشن) شې - يانې تبا شې، ځوانيمرګ شې.

ډېر ښکلی دی: (رټ) ښکلی دی

غيرتي، تورزن سړی: (رټ) سړی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باران: ورينګي
سوړ ورو باد: زوېګ (ځوګ)
باران: شيګاره/ ورينګي
باندې: ورچينې، بيديا
خولۍ: ټوپۍ
د کور پرده، څلور دېوالي: وېره

خبرياله: د پښتنو په ډېرو سيمو کې ډېر مختلف او سوچه لغتونه لرو چې خورا ښکلي او مانا لرونکي دي، اما پر اوس وخت کې د همدې لغتونو پرځای له نورو ژبو څخه راغلي لغتونه کارول کېږي، چې دا هم خپله پښتو يا دري ژبې ته ډېر ضرر رسوي.

اصولي:
زموږ سياسيون چې له بهره پراشوتي راغلي دي د ژبې په ارزښت خبر هم نه دي، دوی پښتو ته ارزښت نه ورکوي، بيا به کار څنګه ورته وکړي؟ د ژبې سوچه والی او کار کړل ورته دې حکومتونو کار دی. خو هغه حکومتونه چې اصيل وطني وي.

زموږ په ډېرو هغو ولايتونو کې چې د نورو هېوادونو سره کرښې او پولې لري، له ورايه د نورو ژبو اغېز پرې ښکاري، لکه په ډېرو پښتون‌مېشتو سيمو کې اوس پاکستانی کلتور راغلی او د پاکستاني کلتور اغېز مطلق ښکاري. که موږ او تاسو ننګرهار يا خوست ته ولاړ شو، په خوست او ننګرهار کې به له ورايه د پاکستان کلتور اغېز وليدلای شو، چې دا موضوع په دواړو برخو کې شته، په ژبو کې يې هم د هغوی اغېز محسوسولی شو، علت به يې يو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي چې زموږ په هېواد کې ناامني وه، هره خوا مو مهاجرتونه کړي، اوس هم هاخوا ډېر مهاجرين لرو، دغه اغېز به په دواړو خواوو کې وي، خو پر موږ ډېر شوی. په همدې ډول د ايران سره پر سرحد پراته افغانان مو هم د همدې ناروغۍ ښخه زوربږي. او د دې مخنيوی يواځې يواځې په هغه څه کېدای شي چې قانون پلی شي، قانون دلته نه پلی کېږي. ما مخکې د ملي مصطلحاتو موضوع ياده کړه. د ملي مصطلحاتو د ساتلو لپاره هېڅ نه دي شوي، همداسې نور ډېر لغتونه لرو چې په شعوري ډول راوړل شوي او ولس يې بيا په لاشعوري ډول عام کوي او دېته کار کوي تر څو چې پردۍ يا د بلې ژبې کلمې په خپلو ژبو کې عامې کړي. نو مخنيوی يې يواځې په هغه صورت کې کېږي چې زموږ په هېواد کې امن وي پښتو او دري ته په رښتيني ډول کار وشي، نه دا چې موږ د نورو ژبو مصطلحات، کلمات را واخلو او په خپلو ژبو کې يې عام کړو.

په لويه پکتيا کې داسې کليمې شته چې تر اوسه په معياري ګړدود کې ما نه دي ليدلي، کوچنی مثال يې درته وايم، زموږ د لېسانس په دوره کې استاد پوښتنه وکړه چې موږ دستکشو ته څه وايو؟ دستکش دري کلمه ده. موږ د خوست د تڼيو په لهجه کې دستکشو ته (لاسميغي) وايو. لاسميغي يانې هغه لاس‌مخی دی چې «خ» يې په «غ» اوښتې. داسې په ژبه کې په زرګونو نورې کليمې لرو چې هغه نه دي را اخيستل شوي او تر اوسه يې ژبپوهان نه پېژني او که پېژني يې هم، نو فکر نه کوم چې ژبې ته يې د ننه کړي وي.

«جرس» ته، موږ په پښتو او خپله لهجه يا ګړدود کې «ګونګړی» وايو. زموږ ډېر استادان دي، البته د پوهنتون استادان چې ګړونګی به پېژني،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مگر په ویلو کې یې نه کاروي.

بلخوا موږ ځینې د گوتو په شمار داسې پوهان هم لرو چې پښتو ته کار کوي، لغتونه ورته جوړوي، مگر هغه لغتونه ډېر مرکب او سخت دي. هر کله چې د یوه څیز لپاره کلیمه یا یو نوم جوړوو، نو پکار ده چې هغه ډېر ساده وي، په ژبه کې ښکلی تلفظ شي، زر عام شي، خلک یې زر واخیستلی شي او بامفهومه وي، نو داسې هم کېدای شي او اړینه هم ده، چې د ژبې د سوچه‌والي او د ژبې د پیاوړتیا لپاره موږ او تاسو پینځه‌ویشت فیصده لغتونه جوړ کړو، پینځه‌ویشت پور واخلو، پینځه‌ویشت د خپلې ژبې له گړدودونو څخه را اخیستلای شو، نو زه دا وایم چې پنځوس فیصده باید له خپلې لهجې څخه را واخلو او په یوه ژبه کې یې عام کړو، ځکه زموږ ژبه پراخ گړدودونه لري، په هر گړدود کې سوچه پښتو کلیمې شته، چې معیاري شوې نه دي، ویلی شو چې پښتو ډېره غني ژبه ده، خو کار ورته په کار دی، چې تر اوسه نه دی شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توري او قلم څښتن (خوشحال خان خټک)

درېيمه مرکه

راپور: د خوشحال بابا د پېژندلو په باب سرچينې نه ختمېدونکي دي، بلکې سلګونه مقالې، کتابونه د ده د پېژندلو او د اشعارو په مختلفو اړخونو باندې چاپ شوي دي. نن يې په اړه ليکوال او شاعر جمال ناصر اصولي صيب غږووو:

اصولي: خوشحال خان خټک د توري او قلم سړی و، دی په يوه داسې کورنۍ کې زېږېدلی و چې د ده پلار، نيکه د وخت سرداران وو، که څه هم د هند په لويه وچه کې هغه وخت د مغلو حکومت و، د کابل لويه لاره يې دوی ته په جاګير ورکړې وه چې دوی به يې ساتې، د اکوړه څخه رانيولې تر خوشحال خان پورې د همدې لارې ساتندويان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحال خان بابا وايي:

زه خـو شـحال د شـهباز خـان يـم
چـې تـورزن يـم كـان پـه كـان

شـهباز خـان د يحيـى خـان و
چـې بـل نـه ؤ هسـى ځـوان

يحيـى خـان د اكـوړي و
چـې پـه دور شـو «سـلطان»

د اكبـر بادشـاه پـه دور
شـو د خپـل اولـس تورخـان

د هجـرت زر دوويشـت سـن ؤ
چـې زه راغلـم پـه جهـان

د هغـه كـال پـوره پنځـوس و
چـې شـهيد شـو شـهباز خـان

د هغـه دور بادشـاه و
قـدردان، شـاه جهـان

د پـلار ځـاى يـې مـا راكـړ
پـه اولـس شـوم حكمـران

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحال خان له وړوکوالي څخه، کله چې دی په یوه خاني کورنۍ کې زیږېدلی و، دی د جنګونو سره او دی د هغه وخت له ناخوالو سره بلد و. خوشحال بابا د دغو مسایلو تر څنګ ډېر ښه قلم درلود، ډېر آثار یې ولیکل، د ده قلم د ده له ځوانۍ څخه شروع آن تر مرګه پورې رسېږي چې ډېر آثار ترې پاتې شوي دي. ځینې لیکوالان وایي چې دی ۲۰۰ آثار لري، چون د وخت ناخوالو د ده ځینې آثار ورک کړي دي، کوم آثار چې یې موږ ترلاسه کړي، هغه د ده په دیوان کې خوندي شوي دي، او ځو ځو ځلې یې د پښتو ټولنې لخوا او همدا شان د نورو مطبعو لخوا چاپ شوي او د خلکو په لاس کې دي.

خوشحال خان بابا نه یوازې دا چې شاعر و، لیکوال و، بلکې دی یو بهترین ملي اتل و، د پښتنو د وخت ناخوالې یې درک کولای شوې، دی په آخره کې د مغلو په وړاندې وجنګېد.

د خوشحال خان بابا ژوند اصلن درې برخې لري، یوه یې د ماشومتوب برخه وه، چې په هغو کې دی له کومو مشکلاتو سره مخ شوی و. دویمه برخه یې هغه ده چې دی د مغلو د واک لاندې جنګېده یا د مغلو په ګټه جنګېده او دریمه برخه یې هغه ده چې دی د مغلو په ضد را جګ شو، کله چې دی بندي شو او بیا له زندانه آزاد شو، نو ده وویل:

پس له بنده دی دا عزم
د خوشحال د خاطر جزم

یا نیولی مخ مکې ته
یا مغلو سره رزم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــا یــو کــنج د غــره نیــولی
لمـــونځ روژه د لوســـتو بـــزم

بابا په یوه قصیده کې وایي چې زه پ ځان پوه نه وم چې مغولو ولې ونیوم، ولې یې بندي کړم، دا هغه مسله وه چې همېشه یې د ده زړه درداوه، مګر د ده د شخصیت‌جوړونې لپاره دغه زندان یوه بهترینه وسیله شوه. کله چې دی له زندانه راووت، نو د مغلو پر ضدی یې جګړې پیل کړې، مقاومت یې پیل کړو او مبارزې یې پیل کړې.

پـــرورده کـــه د مغولـــو پـــه نمـــک یـــم
دا ورنـــګ لـــه جـــوره هـــم لـــه غریـــوه ډک یـــم

پــه نــا حــق یــې پــه زنــدان کــړم یــو ځــو کالــه
خــدای خبــر دی کــه پــه خپلــه ګنــاه شــک یــم

پښـــتنو ســـره زړه تـــور دی د مغـــو لـــو
خبـــر دار یـــې پـــه نیتونـــو یـــک پـــه یـــک یـــم

کـــه ســـره کـــه نـــا ســـره راتـــه معلـــوم د ي
پـــه دا کـــار کښـــی پـــه معنـــا لکـــه محـــک یـــم

هغـــه زیســـت چـــه د عـــزت لـــه مخـــه نـــه وي
چه یې کار په هغه زیست پورې هک پک یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل نام و ننګ راشم ليونی شم
خبر دار کله په سودو زيان د لک يم

اور يې پورې په منصب په نوکرۍ شه
چه تر فهم وتر نظر د مغل کک يم

هر پښتون چه د مغولو نوکری کا
که د زده د هغو واړو بهترک يم

پښتانه لره شرۍ اندۍ يرۍ بس ده
نه په فکر د مسند نه د توشک يم

چه منصب مې د مغل خوړيو ملک وم
چه منصب د مغلو نشته اوس ملک يم

د فرمان د پروانی حکم يې نه شته
شکر دا چه په خپل حکم خپل وک يم

آزادي ده په ساده سپينه جا مه کښې
خلاص له غمه د زر بفت و د ميلک يم

د وښو جو نګړې هسې را ته ښې شوې
وايې ناست په محلونو د آ هسک يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کــه اوگــره د بټــو شــته پــه شــوملو ســپینه
د مغلــو پــلاو پــاتی ډیــر پــری ډک یــم

کــه مــی عمــر پــه شــماره د دیرشــو تیــر دی
لا پــه کــار کښــې د ســورلۍ لکــه ازبــک یــم

د افغـــان پـــه ننـــگ مـــی وتړلـــه تـــوره
ننگیـــالی دزمـــانې خوشـــحال ختـــک یـــم

خبریاله: خپل پخواني لیکوالان، شاعران او اتلان مو مطالعه کړي دي، هغوی هم معمولن د افغانستان لپاره هیلې درلودلې، د افغانستان لپاره یې ښې طرحې درولودلې، چې که هغه عملي شوې وای، اوس به موږ یو ښه افغانستان درلود، مثلن له هغې جملې ځخه موږ که یادونه وکړو، له احمدشاه بابا نیولې، تر ننه چې پر خوشحال خان ختک خبرې کوو، همداراز لکه په تېرو خپرونو کې مو چې پر سید جمال الدین افغان باندې خبرې درلودلې، هر یو چې مطالعه کوو، گورو چې دوی د افغانستان لپاره ځومره هیلې او ارمانونه درلودل، ولې عملي نه شول، آیا دا هم د پښتنو یا په عموم کې د ټولو افغانانو بې اتفاقي وه؟

اصولي: دلته یوه مهمه موضوع دا ده چې په افغانستان کې د پوهې یا علم کچه ببخي په صفر کې ضرب شوې وه او تر اوسه هم موږ ډېره فیصدي نالوستي خلک لرو، بې علمي ده، خلک له کتاب سره مینه نه لري، یو بل نه خوښوي...

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریاله: ولې په نالوستو کې حساب شوي وو، موږ خو دغسې اتلان درلودل، البته څلور سوه کاله پخوا، چې اوږده موده ده، موږ پکې داسې د توري او قلم اتلان درلودل؟

اصولي: ګورئ موږ د قلم اتلان یوازې په ادبیاتو کې لرو، موږ د تورې اتلان لرو، چې هغوی تل په توره باندې هغه خپل قوت استعمال کړی او له ښکېلاګرو سره یې سر جنګولی، سر یې وهلی، موږ هېڅ وخت پردیو ښکېلاکګرو نه یو پرېښي، د تاریخ په اوږدو کې هر ښکېلاکګر چې راشي، وهو یې، خو هغه چې وتښتي بیا بل راشي، نو دلته مشکل په دې کې دی چې زموږ علمي او د پوهې کچه، معنوي او مادي دواړه دوی راته تر پښو لاندې کړې ده او له هر ښکېلاکګر سره چې موږ لاس او ګرېوان یو، نو یوه پېړۍ مو شاتګ کړی دی، خو کله چې سر را پورته کړو، بل راځي او هغه مو هم پر شا غورځوي. خاص علتونه یې دا دي چې دلته د پوهې کچه نشته، او دلته له علم څخه لرې پاتې شوي یو.

خبریاله: په نورو هېوادونو او اروپایي هېوادونو کې څېړونکي لګیا دي د خوشحال خان خټک پر شعرونو او لیکنو څېړنې کوي، دا به هم پر دې مانا وي چې انسان او انسانیت یې ښه لوستی دی، ښه یې مطالعه کړی او وروسته یې قلم پورته کړی دی؟

اصولي: داسې ده چې د خوشحال خان خټک اشعار یا آثار په ډېرو ژبو ژباړل شوي دي. دی یو داسې شاعر و چې د نورو ژبو لیکوالان، لوستونکي او ادیبان خوند او عبرت ترې اخلي، بابا د ادبیاتو تر څنګ ښه مشر، ښه ډاکټر، رهبر او زړور پښتون و. د هند د لویې وچې شاعر علامه اقبال د ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړه ډېر څه ويلي، ډارمسټر ويلي، همدا شان ډېرو نورو ليکوالانو او شاعرانو د ده په مورد څېړنې کړې دي، د ده آثار يې ژباړلي دي او د ده د شخصيت په اړه يې ليکنې کړې دي. په لسګونو آثار يې په اړه چاپ شوي، په نورو ژبو کې چاپ شوي، په پښتو کې چاپ شوي دي.

راپور: خوشحال يو متعدل انسان او د لوړې پوهې خاوند و، هېڅ داسې يوه خبره نشته چې په شعر کې يې نه وي راوستې، زياتره شعرونه يې د هېوادپالنې رنګ لري. خوشحال خټک د کلاسيکې دورې نامتو شاعر او د پښتو ادبياتو پلار ګڼل کېږي.

خبرياله: که راشو د خوشحال ټول ژوند د هغه ادبي ژوند، د هغه د تورې ژوند، ټول مطالعه کړو، بالاخره ويلی شو چې د پښتو او راتلونکې لپاره يې څه پرېښي دي؟

اصولي: خوشحال خان خټک د پښتنو لپاره، د افغانانو لپاره، ډېر څه پرېښي دي چې موږ د يوه تاريخ او د يوې لارښوونې په ډول ترې استفاده کولی شو، موږ د يوه ټولنيز حل لپاره ترې استفاده کولی شو. بابا عادي شاعر نه و، بابا عادي مبارز نه و، بابا عادي افغان نه و.

د ده طبي برخه ډېره قوي ده، د ډېرو ناروغيو علاجونه يې ښودلي، يانې دا عجيبه په دې ښکاري چې دی د تورې او قلم څښتن په طب کې هم دومره پوهېږي، سياست يې، ټولنيز مسايل يې، د پښتنو يووالی هغه څه دي چې د ده په ديوان او د ده په اشعارو کې يې موږ موندلی شو او دا هغه بڼ دی چې په زرګونو ګلان پکې دي او د هر مرض دوا کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحا خان خټک د پښتنو د بې اتفاقۍ څخه سر ټکاوه، يووالي ته يې رابلل او د اتفاق ګټې يې ورته ښودې:

هــــره چــــار د پښــــتانه تــــر مغــــل ښــــه ده
اتفــــاق ورځخــــه نشــــته ډېــــر ارمــــان

د بهلـــــــول او د شېرشــــــــاه خبــــــــرې اورم
چــــې پــــه هنــــد کــــې پښــــتانه وو پاچاهــــان

شــــپږ اووه پېــــړۍ يــــې هســــې پاچــــايي وه
چــــې پــــه دوی پــــورې درســــت خلــــک وو حيــــران

يــــا هغــــه پښــــتانه نــــور وو او دا نــــور شــــول
يــــا د خــــدای دی اوس دا هســــې شــــان فرمــــان

کــــه توفيــــق د اتفــــاق پښــــتانه مــــومي
زوړ خوشــــحال بــــه دوبــــاره شــــي پــــه دا ځــــوان

راپور: خوشحال نه يوازې په توره کې رښېدلی سړی و، بلکې په شعر او شاعرۍ کې يې هم لوی مقام درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال ناصر اصولي شعر او ادبي فعالیتونه

څلورمه مرکه

دیکلیمه:

څنګه ومنم چې نه یې؟

همغسې ژوند روان دی
همغسې خلک ښوري
خلک ژوند کوي خندېږي
لمر شغلې کوي بلیږي
سپوږمۍ ښکلې ده ښکارېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستوري عشق کوي ځليږي
څنګه ومنم چې نه يې؟

غرونه ښه درانه پراته دي
مرغان ښې سندرې وايي
سپرلی ناڅي راروان دی
غوټۍ ګل شي ښکلې خاندي
بوراګان ترينه تاويږي
هره خوا سور لاله زار دی
هره خوا مينه او ژوند دی
هره خوا په ميو مست دي
هره خوا همغه ژوند دی
څنګه ومنم چې نه يې؟

کومه خوا درپسې درشم
خيال او فکر مې تسخير دی
ننواتې درته کړمه
ځان راوښيه يې چيرې؟
سا مې بنده، بنده کيږي
په خپل ځان کې زنداني يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب کې ته په وینښه ته یې
د سجدې ثنا مې ته یې
راته ووایه یې چیرې؟
څنګه ومنم چې نه یې؟

زه د ژوند سره عادت کړم
د شکرو خوند د راکړ
معطره د دنیا کړه
شپه او ورځ د را سینګار کړه
تور تمونه د لاهو کړل
بربوکۍ د نسیمي کړې
په مسکاوو د کړم رورډی
هر یو غم د ترنم کړ
هر یو ویر د سلامي کړ
هر یو درد د ملهمي کړ
دوزخي جانان د ښکول کړ
ترینه جوړ د اصولي کړ
څنګه ومنم چې نه یې؟

ناڅاپي هغه ورځ ښار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تورتمونه راخواره شول
مړه غمونه رالمبه شول
هره خوا د ویر نارې وې
هره خوا جوړ قیامت و
هره خوا په وینو سره وه
خلکو ویر کاوه په کلي
ټول بازار په ویر اخته و
آسمان هم ژړل په کریغو
وریځې تورې وې له غمه
لکه ځمکه چې لمبه وي
ښکلې حوره پرې پرته وي
اندامونه یې ورتیږي
له اووم آسمانه چیغې
لاندې ځمکې ته رالویږي
دا به څنګه تیره زړه وي
ځای په ځای چې نه دریږي
څنګه ومنم چې نه یې؟

د مسکاوو دور تېر شو
د خنداوو دور تېر شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښۍ بورې شوې او کونډې
محبت له ښاره ووت
رڼاګانې دوزخي شوې
ترنم ستونی یې بند کړ
تا به وویل چې ژونده
زما زړه زما دلبنده
ای زړګیه ټول ژوند ته یې
ته هر څنګه زما ښه یې
دا خبرې به دې کړلې
اوس د شونډې ژبه نه شته
اوس د ناز او مینه نه شته
څنګه ووایم چې ژوند کړم؟
څنګه ومنم چې نه یې؟

خوب ارام مې په ازغیو
په سکروټو کې راګیر یم
غم لا څه چې خپله ویر یم
هوساینه شوه بدبخته
دنیا اور واخیست سوځیږي
د زړه کور کلی مې وران شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لولپه شو، لولپه شو لولپه شو
څنګه ووايم چې نه يې
څنګه ومنم چې نه يې؟

خبرياله: د مهربانه خدای تعالی په پاک او سپېڅلي نامه! دوستانو سلام عليکم، تاسو له آريانا ټلوېزيون څخه د مرغلرې خپرونه ګورئ، هر ځای چې ياستئ، ورځ او شپه مو پخير!

د دې خپرونې په عمومي برخه کې به قدرمن مېلمه شاعر او ليکوال جمال ناصر اصولي راسره وي، تاسو يې له شعرونو او ليکنو سره آشنايي لرئ. له دوی سره به خبرې وکړو، مخکې له دې چې پوښتنې ورڅخه وکړو، نو ښه راغلاست ورته وايو!

اصولي: له تاسو مننه کوم چې ما ته مو په خپله خپرونه کې وخت راکړ او زه مو راوبللم.

خبرياله: اصولي صاحب تر ډېره پورې دوستان ستاسو له نوم سره، ستاسو له ادبياتو سره آشنايي لري، خو يو ځل بيا هم غواړو چې د مرغلرې په خپرونه کې واورو چې شاعرۍ او ليکوالۍ ته مو له کله څخه پيل وکړو، په کورنۍ کې مو نور څوک هم شاعر او ليکوال وو؟

اصولي: زموږ کورنۍ اصلن له پخوا نه يوه علمي کورنۍ ده، خو متاسفانه شاعران او ليکوالان مو په کې نه درلودل، اما پلار جان مې سياسي ليکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، کله کله په مجلو کې خپرېږي.

خبرياله: له وړوکوالي څخه مو شاعري کوله؟

اصولي: هو، د شاعرانو اشعار مې لوستل، خوند يې راکاوه او زمزمه کول به مې، نو له ډېر وړوکوالي نه مې ورسره مينه وه او لوستل مې او شاعري مې هم له وړوکوالي نه شروع کړې ده.

خبرياله: تاسو چې د شاعرانو شعرونه او ليکنې لوستلې، کوم وخت يې پر تاسو داسې اغېز کړی چې کوم وخت شعر وليکئ او يا ليکنې وکړئ؟

اصولي: اصلن ما ډېره مينه د رحمان بابا له اشعارو سره درلوده، خوشحال خان مې لوست، ملنگ جان چې ولسي شاعر دی، د هغه اشعار مې لوستي او غني خان مې لوست، نو ډېره ملگرتيا راسره د رحمان بابا اشعارو کړې، د غني خان اشعارو کړې، خصوصن هغه حماسي اشعار چې دوی ويلي، د وطن، د ژبې او د خپل قوم په اړه، نو هغه اشعار وو چې ما ته يې هم څه راکړل او ما هم يو څه الهام ترې واخيست او همدې ډگر ته يې زه هم راوايستلم.

خبرياله: ډېر ښه، په شعر کې ستاسو مضمون تر ډېره څه شی و؟

اصولي: زه د فورم له مخې تر ډېره غزل ليکم، آزاد شعرونه ليکم او څلوريځې هم لرم، بېلابېل فورمونه پکې شته، په عموم کې که ووايم ډېر اشعار مې حماسي دي، عشقي اشعار مې ډېر لږ دي، البته کوښښ کوم چې ويې ليکم، مگر ليکلی يې نه شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: ياني الهام مو هماغه حماسي دی؟

اصولي: بالکل او خوند راکوي چې حماسي شعرونه ووايم او وليکم او بيا يې زمزمه کړم او خوند ترې واخلم.

خبرياله: څومره چې ويل کېږي، دا هم ټول په الهام پورې اړه لري، ياني چې څنګه الهام چا ته راشي، هماغسې يې ليکي، ياني په زور يو څوک شعر نه شي ليکلی، که داسې نه ده؟

اصولي: بالکل، اوس داسې هم کله کېږي، چې زه د شعر شپږ بيتونه وليکم، خو اووم بيت چې راڅخه پاتې شي بيا يې بل وخت نشم ليکلی، ياني تر هغې بايد زه ورته انتظار شم چې يوه انګېزه پيدا کړم، تر څو هغه نيمګړی شعر بشپړ کړم. نو له يوې انګېزې پرته به ډېره مشکله وي چې څوک خپل نيمګړی شعر بشپړ کړي. شاعران هم بيا په څو ډوله دي، ځيني يې فی‌البديهه شاعران دي، چې موږ يې په خوست ولايت کې لرو، په پکتيا کې هم شته چې فی‌البديهه اشعار وايي او دوی ورته (شورۍ) او لغات وايي. مستقيمن يو شاعر له بل شاعر سره په ترنم کې د يو بل مقابله کوي او يو د بل ځواب وايي او همالته يې جوړوي، خو هغه د فولکلوريک يا ولسي ادبياتو يوه برخه ده، چې په فولکلور کې پرې بحث کولای شو، مګر اشعار چې يو شاعر يې ليکي او ورته کېني نو بايد يوه انګېزه موجوده وي، د انګېزې له مخې يې بايد وليکي، نو انګېزه چې نه وي، خورا مشکله ده چې يو شاعر دې شعر وليکي او د دې لپاره چې يو ښه شعر وليکل شي، نو بايد چې يوه ښه انګېزه موجوده وي.

خبرياله: ستاسو شعرونه په کورنۍ کې څوک وايي او څوک يې خوښوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: زما اشعار خو په کورنۍ کې چې ماشاءالله ډېره لويه کورنۍ ده، ماشاءالله ورونه ډېر لرو، د ترو زامن همداسې، نور خپلوان، نو فکر کړم چې زما اشعار يې ډېر خوښېږي، د ترو د زامنو مې خوښېږي، د ورنو مې خوښېږي او بل ورور هم لرم، هغه هم کله ناکله ځينې شعرونه ليکي.

خبرياله: نو که ستاسو خوښه وي، د خپرونې په دې برخه کې ستاسو د دوستانو چې ستاسو شعرونه يې لوستي دي او تر څنګ يې که مو وکيل صاحب پيدا کړ، په دې اړه به د هغوی نظر هم راواخلو.

اصولي: ولې نه، دا به ډېره ښه وه.

خبرياله: ليدونکو په دې شېبو کې راځئ چې وګورو د اصولي صاحب شعرونه چې د دوی دوستانو لوستي او لولي يې، څه نظر پرې لري:

بختيار صافي: جمال ناصر اصولي تقريبن د پينځو کلونو راپدېخوا زه پېژنم او خصوصن هغه وخت زموږ ملګرتيا شوه چې جمال ناصر اصولي د اربکي جريدې مسول مدير و. زما يې شعرونه او ليکنې ډېرې خوښېږي، ډېر تکړه ځوان دی او د دغو موضوعاتو لپاره ښه انرژي لري، د شعرونو يوه ښه ټولګه يې هم راغونډه کړې ده چې د (پردېسی ترووږمي) په نامه په مارکېټ کې پيدا کېږي.(اوس دوهمه شعري ټولګه هم خپره شوې ده چې درد نوميږي). شعرونه يې په وبپاڼو، اخبارونو کې، حتا ديکلمه شوي شعرونه يې هم پيدا کېږي، زما ورسره ډېر شوق دی. د اصولي صاحب په شعرونو کې يوه خاصه ځانګړتيا دا ده چې کله يې غوښتي په يوه موضوع باندې شعر وليکي، نو هغه د موضوع ټول اړخونه يې سنجولي دي، لکه د ده په زياتره شعرونو کې د ده ملي احساسات پيدا کولی شئ، د ده د مسافرۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکلات یا نور هغه موضوعات چې له اوسني وخت سره تماس لري، دغو ټولو موضوعاتو ته یې پکې ګوتڅنډنه او اشاره کړې ده. په جمال ناصر اصولي کې یوه بله ځانګړنه دا ده چې له دې نه علاوه چې شعري قلم لري، له دې سربېره په نورو ادبي موضوعاتو کې هم ډېر تکړه دی. همدا شان سیاسي لیکنې هم کوي او د هېواد په معتبرو رسنیو کې د سیاسي کارپوه په حیث ګډون کوي، چې زما ډېر خوښېږي.

د جمال ناصر اصولي فرهنګي هڅې هم تر ډېره، چې زه په جریان کې یم، هغه دا دي چې د خوست د ځوانانو د یووالي خوځښت فعال غړی دی، او ځینې ناچاپ شوي آثار یې، په نثر او نظم کې هم شته چې تر اوسه لا چاپ شوي نه دي،(سیاسي جګړې کتاب یې اوس اوس له چاپه راوتلی دی). همېشه په دغه برخه کې له هغو کسانو سره هم مالي مرسته کوي، چې کتابونه یې لیکلی دي، خو د چاپولو وس یې نه لري، نو عمومن په فرهنګي هڅو کې چې د ده کومه ونډه ده، واقعن باید په ښه سترګه ورته وګورو، او په دې موضوعاتو کې ډېر تکړه ځوان دی، زما نږدې دوست دی، نو په دې خاطر چې د ده په باره کې څومره هم وغږېږم نو کمه ده. د ده په باره کې به زما همدومره پیغام بس وي.

عبدالحلیم همت صاحب (*د عدلیې وزارت اداري او مالي رییس*): د اصولي صاحب په هکله، څومره چې یې زه پېژنم، ما او اصولي صاحب به د شپې پوهنتون یو ځای وایه، نو د ده شخصیت ډېر لوړ شخصیت دی او زه یې له نږدې پېژنم، ځکه ما له ده سره د شپې او ورځې مجلسونه کړي دي. اصولي صاحب واقعن یو هغه دردېدلی افغان دی چې د افغانانو په درد باندې دردېږي او پر ښو یې خوشحالېږي او یو رښتینی، پښتون او د کلیوالو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره نر افغان دی، او زه ډېر احترام ورته لرم، همداراز نه یوازې دا چې اصولي صاحب خپله ښه انسان دی، بلکې له یوې ښې کورنۍ څخه دی، د ده کورنۍ سلسله ډېره لوړه سلسله ده، عالمه کورنۍ او دی هم خپله عالم انسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعري او ليکوالي يوه بېله نړۍ ده

پينځمه مرکه

خبرياله (مسکا نيازۍ): قدرمنو ليدونکو بيا هم تاسو ته ښه راغلاست وايمه. ليدونکو تاسو ته به معلومه وي چې د خپرونې دغه برخه موږ شعر او شاعرۍ ته ځانګړې کړې ده، له موږ سره يو دروند شاعر هم مېلمه دی، نو له ده سره به موږ خبرې اترې لرو، د شعر او شاعرۍ په اړه له موږ سره پاتې شئ.

خبريال(کمال): دوستانو د خپرونې په دې برخه کې له موږ سره قدرمن مېلمه ليکوال او شاعر جمال ناصر اصولي مېلمه دی، چې ښه راغلاست ورته وايو. د اصولي صاحب شاعري ښکلې شاعري ده، د ده شعرونه موږ اورېدلي دي، نو ډېره مننه ترې کوم چې سټوډيو ته راغلی. دوستانو تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به هم شعرونه ووايي، د شعر او شاعرۍ په اړه به ترې پوښتنې وکړو، ښه راغلاست درته وايو اصولي صاحب چې زموږ بلنه مو ومنله.

اصولي: کور آباد، ډېره مننه!

خبرياله: خوشحاله اوسئ اصولي صاحب، دا چې په خپرونه کې له موږ سره ياستئ، موږ خوشحاله يو او نن به په شعر او شاعرۍ خبرې کوو، ځکه په افغانستان کې د شعر او شاعرۍ مينه‌وال ډېر زيات دي او ډېر خلک ورته لېواله هم دي. راځو دېته چې پر شعر او شاعرۍ وغږېږئ چې تاسو څومره شاعري کړې ده، له کومه وخته مو پيل کړې، او ستاسو په نظر يو ښه شعر کوم شعر ته ويلی شو؟

اصولي: د لوی او ښوونکي خدای په نامه. شاعري يوه بېله دنيا ده، په دې دنيا کې ټول وګړي نه اوسېږي، ځينې وکړي دې نړۍ ته لاره پيدا کوي، خوږه دنيا ده، د عاطفې او لطافت ډکه دنيا ده. زه د ښوونځي په څلورم او پينځم ټولګي کې وم چې اشعار مې لوستل، خوند يې راکاوه.

يوه خاطره درته ووايم، د ډاکټر صاحب نجيب په وخت کې په ملي راډيو تلوېزيون کې د ماشومانو خپرونه وه او شاهنواز جانباز دلته د ښوونې او روزنې د ادارې مشر و، نو زه به دې خپرونې ته ډېر راتلم، يوه ورځ راغلمه د کاوون توپاني شعر مې راوړی و، نو زه پر دې نه پوهېدم چې دا تخلص چې د کاوون توپاني دی، که دا خپل تخلص پکې واچوم، يانې دا بيا ادبي غلا کېږي که نه، خو ماشوم وم او ما همداسې کړي وو. کله به چې دلته راتلم نو اول به شاهنواز جانباز ته ورتلم، خدای يې دې ژوندی لري اوس په اسټراليا کې دی، يوه ورځ چې ورغلم ويل يې نن دې څه راوړي چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرونه کې يې ووايې؟ نو ما بيا يو انقلابي شعر ورته ووايه، ويل يې چې دا شعر دې خپل دی؟ ما ويل نه خپل مې نه دی. ويل يې نو ولې دې خپل تخلص پکې کارولی؟ نو ما ورته ويل چې دا نو اوس غلط کار دی؟ ويل يې هو دا ناسم کار دی، دا بيا مه کوه. نو بيا مې هغه خبره له ځانه سره نوټ کړه او پر دې مې فکر شروع کړ چې زه به څنګه شعر ليکم.

ما له پخوا، له وړکتوبه د بېلابېلو شاعرانو اشعار لوستل، کله چې د انقلاب دوره په تېرېدو شوه او اسلامي دوره راغله، په هغې کې ډېر وخت موږ درلود چې مطالعه وکړو، بيا مو نو په اوايلو کې غني خان، رحمان بابا، لکه څنګه چې ټول شاعران همدا لولي، خوشحال خان زموږ کلاسيک شاعران ولوستل او له دوی څخه مې همدا انګېزه را پيدا شوه. اشعار مې ليکل خو له ځان سره مې ساتل نه، ځکه په ارزښت يې نه پوهېدم، خو کرار کرار مې بيا ځينې اشعار چې لرل، له هغو څخه مې بيا ډېر وروسته په ۲۰۰۲ کال کې د «پردېسۍ تروږمي» په نامه يوه شعري ټولګه چاپ کړه، خو وروسته بيا پر دې پوه شوم چې ما د دې ټولګې په چاپ کې يو څه بېړه کړې او په همدې خاطر مې بيا تر ننه پورې چې ډېر کلونه واوښتل بيا بله ټولګه چاپ نه کړه، خو ډېر اشعار لرم چې که وخت مساعد شي، زه به هغه شعرونه، ورسره په څنګ کې ناول او لنډې کيسې دي، هغه به چاپوم، همداراز ځينې سياسي مرکې دي چې له رسنۍ سره مې کړې دي، تابيا لرم چې هغه هم د کتاب په بڼه راوباسم، ياني تقريبين تر پينځه شپږو ناچاپ اثار دي، خو ځينې وايي چې چاپ نه وي، هغو ته اثر نه شو ويلی، دا ربنتيا ده، کله چې چاپ شي، بيا هغې ته اثر وايو، اوس يوازې يو اثر لرم، هماغه مو شعري ټولګه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: ډېر عالي، ډېر په زړه‌پورې ښاغلی اصولي صاحب ستاسو آواز هم ژورناليست ته پاتې کېږي، مثلن که چېرې تاسو راډيويي خپرونې وړاندې کوئ، نو د ژورناليستۍ لپاره مو ډېر ښه آواز دی، د ليکوالۍ لپاره، ځکه دا آواز چې دی ډېر اثر لري.

اصولي: کاروان صاحب يوه ورځ راته ويل، بده دربانديې ونه لګېږي يوه خبره درته کوم وايي غږ دې ډېر ښکلی دی، خو کاش چې غزل دې د ټکر غوندې ويلی، ياني سندرې دې ويلی هاهاها!

خبرياله: هاهاها، ښه، اصولي صاحب راځو شعر ته او پر دې باندې خبره کوو چې ډېر شاعران وايي چې هر ليکوال شاعر کېدلی شي، مګر هر شاعر ليکوال کېدلی نه شي، چې دا ډېره مهمه خبره ده. تاسو څومره له ليکوالۍ سره مينه لرئ او څومره ليکوالي کوئ، ځکه شعر او شاعري خو اوس په افغانستان کې خورا ډېره شوې ده، فطرتن هم که وګورو دا د پښتو ژبه او د پښتنو کلتور داسې دی چې پښتانه زياتره شاعران دي او په دې برخه کې هغه ښه بېلګه يې لنډۍ دي. لنډۍ په پښتو کې هغه اشعار دي چې هر پښتون او هره پښتنه يې ويلای شي، ځکه که ووايو چې ما به مبالغه کړې وي چې ټول پښتانه شاعران دي، نو داسې هم نه ده خو لنډۍ او دېته ورته نور هغه څه چې په پښتو ولسي ادبياتو کې دي، له دې څخه معلومېږي چې پښتانه له شعر او شاعرۍ سره ډېره علاقه لري.

ليکوالي مو څومره کړې ده، تاسو مخکې د ناول يادونه وکړه، په ناولونو مو کار کړی دی؟

اصولي: ليکوالي رښتيا هم يوه بېله دنيا وي، خو له يو بل سره نږدې ياني

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو له بل سره تړاو لري، خو شعر زما په آند له لیکوالۍ یا له نثر څخه سخت دی، هر هغه څه چې موزون وي، له ساده خبرو څخه بېلېږي او سختېږي هم، نو پر دې اساس زما په نظر چې لیکوالي به آسانه وي، شعر، البته موږ او تاسو چې وایو چې شاعران دي، خو هغه شعر ته چې شعر ویل کېږي، هغه بیا لږ دي. شعر هر څوک لیکي، زه یې هم لیکم، مګر ځانته شاعر نه وایم، نو چا ته چې شاعر ویل کېدای شي او حساب پرې کېدای شي هغه شاعران بیا کم دي.

هو، لیکوالي مې هم کړې، ډېرې وخت په ځینو مقالو کار کوم، اوس خو دا د شعر د دنیا تر څنګ سیاسي ژوند ته هم داخل شوی یم، سیاسي لیکنې کوم، ډېر ورځني موضوعات یاداشت کوم، چې په راتلونکي کې به هغه څه وي چې ټولنې ته نه وي راوتلي، یانې ټولنې نه وي لیدلي، خو ما لیدلي وي، هماغه به د افغانستان له ځوانانو سره شریکوم، چې د ملت په ګټه وي، د ملي ارزښتونو په ګټه وي، د ولس په ګټه وي، لیکوالي رښتیا هم چې د شعر تر څنګ یوه بله ښکلې دنیا ده او...

خبریاله: هنر هم دی!

اصولي: بالکل یو هنر دی، یانې موږ چې یوه پدیده په بله پدیده اړوو، دېته هنر وایي، یانې موږ چې عادي خبرې خوږې کوو، هنري کوو یې نو دا هم آسانه کار نه دی، او په لیکوالانو کې هم اوس ډېر داسې دي چې عادي خبرې کوي، مګر ځینې خلک بیا هغه عادي خبرې تر خلکو ډېرې خوږې رسوي او خلک یې هم په ډېر خوند سره اوري، لولي یې. نو دواړه بېلې دنیاوې دي، هر لیکوال شاعر نه دی، او هر شاعر بیا لیکوال نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبريال: زما په اند هم چې شاعري ما ته سخت کار ښکاري او هر څوک شعر نه شي ليکلی، خو ليکوالي بيا آسانه ده او هر څوک يې کولی شي، ځکه چې روانه او سليسه ده، خو شعر بيا د ځينو شاعرانو په اند تر څو چې د شعر ښاپېرۍ درباندې ناسته نه وي، نو شعر نه شو ليکلی. اوس راځو له تاسو څخه يو شعر اورو:

اصولي: حتماً ولې نه، ما خپل شعرونه ډېر نه دي راوړي، خو يو آزاد نظم دی:

ژوند ما سره مينه کوله
د جنون له تورو تيارو يې ساتلی وم
هره غېږ کې يې د مشکو خوشبويي خوره وه
هره مسکا يې د ژوند ساه وه
هره لمحه يې د روح غذا وه
ژوند ما سره مينه کوله
خو يو ناڅاپه مې د خوشحالۍ په کور کې
د رڼاګانو برج را ونړېده
تيارې انګړ ونيوه
د هرې خونې وره کې
بلاوې لنګې شولې
غوغاوې ګډې شولې
د رڼاګانو اور کې
پاتې سکروټې شولې
ژوند ما سره مينه کوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوند ما سره مينه کوله
اوس مې د کور چاپېريال ساندې ويرونه وايي
زما په وره يې د تيارې نوم ليکلی
د ناروغۍ په څا کې
د زړه ټکور لوېدلی
ژوند ما سره مينه کوله

خبرياله: ډېر ښه، ډېر په زړه‌پورې، ښاغلی اصولي کله چې شاعر شعر ليکي، نو په داسې بېلابېلو موضوعاتو يې څرخوي چې حقايق ټولنې ته وړاندې کړي، يا د شعر په منځ کې پيغام وي، د شعر د اصولو په مراعات سره يې ټولنې ته وړاندې کړي، او کله چې د شاعر شعر اورې له هغې څخه به خوند اخلې، بيا شعر په خپل منځ کې ځينې خاص فورمونه لري، غزل دی، مسدس، مثلث لکه تا چې دغه آزاد نظم ووې، تاسو په کوم يوه فورم کې خوشحاله ياست. زه چې ګورم ډېر شاعران غزل ډېر ليکي او وايي چې غزل د شعر د ټولو فورمونو پاچا دی. په دې اړه ستاسو نظر را واخلو.

اصولي: زه له تاسو سره موافق يم، هغه چوکاټ چې نور اشعار يې لري، غزل له هغو يو څه خاص دی، ياني په هر بيت کې يې بېل بېل موضوعات را اخيستل کېدای شي، غزل خوږ دی، غزل روان دی، غزل په يوه څپه تر پايه پورې روان وي، نو د غزل فورم رښتيا هم چې خوږ دی، خو ځينې نور فورمونه دي چې پښتو يې له پخوا لري، لکه لنډۍ، لکه ځينې سروکي، کاکړۍ او دې ورته نور پښتو فورمونه چې دي، هغه بيا لا خوندور وي، که څه هم د کتاب په بڼه لږ راغلي، مګر په کليو او بانډو کې يې پښتانه لا زمزمه کوي، د دوی لپاره بيا هماغه خوندور دی، د دوی لپاره آسان دی، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی لپاره له معنا ډک دی، دوی همېشه هغه مطالعه کوي او له هغوی خوند اخلي.

زما په نظر د ټولنې لپاره به هغه شعر ډېر خوږ وي چې ټولنې په طبیعي ډول زیږولی وي. اوس راځو لنډۍ ته، پښتو لنډۍ لري چې د دنیا په هېڅ یوه ژبه کې د لنډۍ غوندې فورم وجود نه لري، خو دېته ورته یو فورم دی چې جاپان یې لري چې هغه هایکو ده، خو هغه بېل شی دی. هایکو هم څومره چې په جاپاني کې خوند کوي، هومره بیا په پښتو کې خوند نه کوي.

خبریال: هایکو په پښتو کې متاسفانه ډېر کسان لیکلی هم نه شي، ځکه د دې فورم هغه اصلي شکل ورته معلوم نه دی، بېخي بل شی لیکي.

اصولي: هو، بالکل هېڅ امکان نه لري، چې د جاپانیانو غوندې د یې ولیکي.

خبریاله: یانې موږ دا فورم نه لرو؟

اصولي: هو، هغه عروضي فورمونه چې له عربي څخه پښتو ته راځي او په هغه ډول موږ شعر ولیکو، نو د پښتو شعر خوند بدلېږي، یانې چا چې کوشش کړی چې په عربي عروضو شعر ولیکي، د پښتو شعر هغه خوند بدلېږي، نه لیکل کېږي، ځکه پښتو ځانته یوه ژبه ده او عربي ځانته. که موږ ووایو چې ټپه یا لنډۍ دې په عربي کې ولیکل شي، نو هېڅ امکان نه لري چې هسې خوند دې ولري.

خبریاله: که لنډۍ ترجمه هم شي، نو خوند یې ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: بالکل. هرې ژبې ته یو شعر په عین عروضو ځي، یانې په هماغه سیستم باندې ځي، نو هیڅ امکان نه لري چې هغسې خوند دې وکړي، مګر دلته په یوه لنډۍ باندې کتابونه لیکل کیږي. مثلاً:

که په میوند کې شهید نه شوې،
خدایږو لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه!

پر همدې یوه لنډۍ باندې کتابونه لیکل کیږي. د پښتنو عادات، د پښتنو تورې، د پښتنو غیرت، بې ننګي، د ښځو غیرت، ننګ، یانې ډیر څه یې په غیږه کې رانغاړلي وي، او ټولنې ته یې وړاندې کړي وي. مطلب که څوک وغواړي چې کتابونه پرې ولیکي، نو کتابونه هم پرې لیکل کېدای شي، خو په بله ژبه کې بیا خوند نه کوي، ځکه له مانا او مفهومه به خالي وي.

خبریال: ډیره مننه. اصولي صاحب کله چې موږ وایو چې دغه یو ښه شعر دی، یا خلک وایي چې دا یو ښه شعر دی. دغه ښه شعر به کوم وي، آیا په دې کې به هدف ښه وي، که تخیل به یې ښه وي، ښه مفهوم ولري، ښه تصویر ولري، کوم توکي یو شعر ښه شعر کولای شي؟

اصولي: ګورئ که په لنډ ډول ووایو، ښکلی شعر هغه دی چې د لوستونکي خوښ شي، خو شاعران یې بیا په بېل ډول تعریفوي، هغوی وایي چې د ښه شعر ژبه خوږه وي، څپې یې پوره وي، تصویر ولري، خیال ولري، یانې هغه پینځه توکي دي چې هغه باید پکې پرځای وي، خو زه وایم چې هره موزونه وینا چې لوستونکي ته خوند ورکړي، هماغه ښکلی شعر دی.

په لویه کې که ووایو، اشعار باید د ټولنو پر ناخوالو را وګرځي، د هغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناخوالو پر مسايلو بحث وکړي، او د هغوی تعريف وکړي. ۳۵۰۰ کاله مخکې په مصر کې لومړنی شعر ايجاد شو. د مصر يوه مذهبي مدرسه وه چې په هغه کې ديني درس ورکول کېده، په هغه کې يو معلم و، چې لومړنی شعر يې وليکه. ده وويل چې که شعر د ليلا په شونډو، په زلفو، په ښايست راوڅرخي هغه شعر نه دی، بلکې شعر هغه دی چې د ولس ورځني مسايل را اوچت کړي او تر لوستونکي يې ورسوي، په خوندوره بڼه يې تصوير کړي، انځور يې کړي، او خلکو ته يې وړاندې کړي.

طنز څومره خوږ دی. طنز اصلاً هغه څه دي چې يوه چا ته وايې چې ستا وېښتان ښه نه دي، پر سر دې وېښتان نشته، ستا قد ټيټ دی، ته چاغ يې، ته ډنګر يې، يانې بد توصيف يې کوي، خو طنز دا ټول په ډېر خوندور ډول تصويروي، يانې خپله هماغه شخص چې نيوکه پرې کېږي، هغوی هم ورته خاندي، ده ته يې رسوي، يانې دا يو بېل هنر دی.

په همدې ډول شعر هم بايد خوږ وي، د ټولنې هغه اصلي ستونزې را ولاړې کړي، انځور يې کړي او ټولنې ته يې ورسوي.

خبرياله: مننه کوم، اصولي صاحب طبعيت، چاپېريال پر شاعر څومره اغېز کوي، مثلاً تاسو د کابل ښار ته راغلي ياست، خو که دلته وګرځې، نو شين فصل، يانې ځمکه به ونه ګورې، همداسې که خوست ته ولاړ شې، مثلاً د خوست غرونه وګورې، د هغو طبيعي منظرې وګورې، څومره اغېز درباندې کوي، شاعران خو وايي چې هغه سيمه، چاپېريال ډېر اغېز لري؟

اصولي: ګورئ شاعران دوه ډوله دي، يو هغه دي چې هر وخت وغواړي شعر ليکلی شي، بل هغه دي چې يو الهام يا يوه انګېزه ورته پيدا نشي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغه شعر نه شي ليکلی.

اوس زه چې دا اوس وغواړم يو بيت شعر هم نه شم ليکلی، يوه نيم‌بيتي به جوړه کړم، بله به راڅخه پاتې وي، يا به يې وزن خراب وي او يا به يې څپې کمې وي، مگر داسې هم کېږي چې يوه طبيعي انگېزه راته پيدا شي، چې بيا په پينځو دقيقو کې هم يو غزل ليکلی شم يا يو ښه نظم ليکم. طبيعي انگېزې په شاعر تاثير کوي، او له طبعيت څخه انگېزه اخلي. دا انگېزه طبيعي ده، چې شاعر ته پيدا کېږي او ځينې خلک دېته بيا الهام وايي.

نو بالکل هغه څه چې په طبيعت کې دي، د طبيعت په ليد کې دي، د هغې څخه شاعر يو ډول انگېزه اخلي، البته طبيعت يې ورکوي دا انگېزه، متاثره کېږي ترې، نو له دې انگېزې پرته هېڅ وخت شعر نه ليکل کېږي، يانې په خپگان کې شعر ليکل کېږي، په ډېره خوشحالۍ کې شعر ليکل کېږي، همداراز ډېری شاعران له مينې څخه اغېزمن کېږي او شعر ليکي، ډېری بيا پر يوه بل شي شعر ليکي، مثلاً يو کس اوښ درلود، نو ډېر اشعار به يې د اوښان له صفاتو ډک وو، ډېری شاعران چې په کلي کې اوسېدلي وي، د کلي په اړه ډېر اشعار لري، يو څوک د دریاب په مورد شعرونه ليکي او داسې نور...

خبرياله: مثلاً لايق صاحب غره ته ډېره شاعري کړې، يانې غر يې ډېر ستايلی دی؟

اصولي: بالکل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریاله: یانې داسې شاعران به هم وي چې په شعرونو کې یې خپل ځان ډېر ستایلی وي؟

اصولي: بالکل، داسې هم ډېر شته دي، نه یوازې دا چې ډېر شاعران دي، بلکې هېڅ شاعر نشته دی چې د ځان توصیف ونه کړي. شاعرانو ته هغه خپل شعر تر ټولو ښکلی ښکاري، او ډېر دا وایي چې دا زما په اشعارو که چا نیوکه وکړه، دا په دې مانا چې زما زوی ته یې څپېړه ورکړه، زما اولاد ته یې څپېړه ورکړه.

خبریال: بالکل، ډېره مننه اصولي صاحب د خپرونې په دې برخه کې ستاسو یو بل شعر به واورو.

جمال ناصر اصولي: زه به یو غزل درته ووایم:

کافر

وایـــي چـــې غونـــډ افغانســـتان کـــافر دی
ستاســـو جومـــات، ستاســـو قـــرآن کـــافر دی

زمـــوږ لمونځونـــو څخـــه ســـاه وباســـي
لاانــدې مــو ځمکــه، پــاس آســمان کــافر دی

وایـــي ســـبا، پـــرون او نـــن مـــو وژنـــو
نـــن مـــو غنـــي، پـــرون امـــان کـــافر دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايـــــي دا خـــــاوره بايـــــد لولپـــــه شـــــي
خوســـت مـــو کـــافر دی، بدخشـــان کـــافر دی

ستاســـــو تنـــــدي د لګولـــــو نـــــه دي
هـــم مـــو قبلـــه هـــم جانـــان کـــافر دی

اصـــــولي ښـــــار کـــــې مرثيـــــې وريـــــږي
خنـــــده کـــــافره ده، خنـــــدان کـــــافر دی

خبرياله: ډېر ښه، ښکلی غزل و، څلور دقيقې وخت نور هم لرو، وروستۍ پوښتنه کوم، هغه دا چې اوس خو ډېر کسان شعرونه ليکي، همداراز د شعر تر څنګ ليکل هم کوي، نو د ليکوالۍ په برخه کې د دوی فعاليتونه څومره ګټور دي؟

اصولي: زه به يو وړوکی پيغام وړاندې کړم، که موږ وغواړو چې خپله ټولنه د سيالانو سياله کړو، نو موږ يې يوازې د شعر په وسيله نشو سياله کولی، نو ښه ده چې زموږ شاعران، ليکوالان په کومه برخه کې چې تخصص لري، په هماغه برخه کې د دوی علمي کتابونه ترجمه کړي، په علمي کتابونو دې کار وکړي، زموږ ټولنه هلته پرمختګ کوي، چې موږ طبي کتابونه ولرو، موږ په عموم کې علمي کتابونه ولرو، موږ له ايراني کتابونو څخه خلاص شو، موږ له پاکستاني کتابونو څخه خلاص شو، موږ له انګريزي کتابونو څخه خلاص شو، بلکې په خپله پښتو کتابونه ولرو، بيا هلته تر يوه حده موږ کولای شو چې له دوی سره په علمي ډګر کې سيالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړو، داسې هیڅ وخت نه کیږي چې یو کتاب راوتلی وي، خو په ایران کې بیا په فارسي ترجمه شوی نه وي، مګر په افغانستان کې دې موضوع ته هیڅ توجه نه شوې او نه کیږي ورته.

په لویه کې موږ باید بهرني کتابونه، علمي کتابونه چې په هره ژبه کې دي، راواخلو او ویې ژباړو. یو شاعر دی، چې ډاکټر هم دی، هغه د دې طب کتابونه را وژباړي، کوښښ دې وکړي، یو کتاب دې په ټول عمر کې وژباړي خو دا کار دې وکړي. یو انجینیر دی له شاعرۍ او لیکوالۍ سره مینه لري، هغه دې انجینیرۍ په برخه کې یو کتاب را وژباړي، یوه مقاله دې را وژباړي، انټرنټ ته دې یې ورکړي، خپره دې یې کړي.

خبریال: ډېره مننه اصولي صاحب، ښو ټکو ته مو اشاره وکړه، زموږ د خپرونې وخت په همدې ځای پایته ورسېد، له تاسو ډېره مننه کوم او تاسو ته په خپلو چارو کې ډېر بریالیتوب غواړم.

جمال ناصر اصولي: خوشحاله اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعري ناکسبي هنر دی

دیکلیمه:

تا يو څه را زده کړل
دومره مينه د راکړه
چې د زړه په هره برخه کې ګرانښت را ګډ شو
اوس چې ته نه يې
ستا په خالق مين شوی يم
هرې غړېدا ته يې اوښکې تويوم
مخ په مخ يې ښکلوم
او په نيمو شپو ورته اوږدې اوږدې سجدې لګوم
د (ته لوړ يې) جملې په ويلو، تندی په ځمکه وهم
يواځې د ده ثنا کوم
يواځې دی ستايم
يواځې دی ښکلوم
ستا د ښايست خالق خورا ښکلی دی
ستا د جلوې مصور ډېر هنرمند

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: ګرانو او قدرمنو ليدونکو سلامونه مې ومنئ، زموږ د نننۍ خپرونې ميلمه جمال ناصر اصولي دی، چې له ده سره ادبي بحث لرو، د ده ادبي ژوند څېړو، اصولي صاحب ښه راغلئ خپرونې ته:

اصولي: مننه چې زه مو را وبللم، ما ته مو وخت راکړ.

خبرياله: اصولي صاحب نن به راشو ستاسو ادبي ژوند ته، د ليدونکو سره به دا پوښتنې وي، چې تاسو همېشه په سياسي بحثونو کې وئ، او نن راځئ په ادبي بحث کې ګډون کوئ، کېدای شي ستاسو له شعر سره تر ډېره پورې څوک اشنايي ونه لري، ستاسو له ادبي ژوند سره، نو غواړو چې نن يې ورسره آشنا کړو. پيل به له تاسو وکړو، کله چې تاسو په خوست کې اوسېدلئ، د خوست د ښکلاوو، د طبعيتونو تاثير و، چې شعر مو وليکه؟ که لکه نور شاعران چې وايي، په وطن کې مو جنګ و، ځکه مو شعر وليکه او يا هم نور څه تاثيرات وو؟

اصولي: داسې ده چې د شعر ليکنه يا هغه څوک چې شعر ليکي، پر هغوی بيلابېلې اغېزې کېدای شي، چې يو څوک شعر ليکلو ته هڅوي، زه فکر کوم چې د طبعيت ښکلا، د طبيعت مصيبتونه، د ژوند هڅې، د ژوند رمزونه، د ژوند کړه وړه، دا هغه څه دي چې په رښتيا هم سړی شعر ليکلو ته هڅوي او شاعر شي. او داسې هم ويلی شو، چې شاعر دغه شعر کسبي نه دی زده کړی، بلکې په فطري ډول ورته پيدا شوی دی، ځکه شعر يوه کسبي پديده نه، بلکې يوه فطري پديده ده، چې ځينو خلکو ته پروردګار ورکړې ده.

زه خو وايم هغه څوک چې شاعر وي، هغه څوک چې د شعر په ژبه پوهېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې شعر لوستلی شي او خوند ترې اخيستلی شي، دوی به يو بېل ذوق لري، دوی به يو خوندور ذوق لري، چون شاعر همېشه هغه جذبات، هغه احساسات، هغه د طبعيت ښکلاوې، هغه د ژوند ښکلاوې، هغه انساني ښکلاوې، هغه غميزې، هغه کړه وړه چې يو عادي کس يې هېڅ وخت نشي انځورولی او نه يې ليدلی شي، شاعر او ليکوال هغه راباسي او د کاغذ پر مخ يې انځوروي، ساه ورکوي، هغه څه ته ساه ورکوي چې بل څوک يې حتا ليدلی نه شي، نو زه فکر کوم د شاعر يوه ځانګړنه دا هم ده، او شاعر د دغو ټولو کړو وړو څخه چې ما وويل د دغو ټولو څخه الهام اخلي او خپل شعر را پيدا کوي او خپل شعر ته د کاغذ پر مخ ساه ورکوي.

خبرياله: تاسو په خپلو شعرونو کې د طبعيت ښکلا ډېره انځور کړې، د طبعيت ښکلا ته مو ډېره ساه ورکړې ده، يا هم د انسانانو ښکلا ته، يا هم غميزو پر تاسو تاثير کړی؟

اصولي: ما په شعرونو کې اصلاً د هېواد ناخوالې ډېرې انځور کړې، چون چې زه په جنګ کې زيږېدلی يم او تر اوسه په جنګ کې اوسم، تقريباً دېرش پنځه دېرش کاله کېږي چې په افغانستان کې همدا جنګ دی، دلته بې له جنګ موږ څه نه دي ليدلي او تل مو همدا اورېدلي چې دلته څوک زخميان شوي، چېرته چاودنه شوې، څوک شهيدان شوي، ماشوم، کونډه، غريب، بې وسه، دا هغه مسايل دي چې موږ او تاسو اورېدلي او اورو يې او همدا مسايل دي چې پر يوه شاعر تاثير کوي او هغه څه انځوروي چې هغه ويني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديكليمه:

هلتـــه عشـــق او محبـــت دی
دلتـــه جهـــل ونفـــرت دی

هلتـــه جـــام د ســـاقي لاس کـــي
دلتـــه ســـرو وينـــو ســـرقت دی

هلتـــه وايـــي چـــي بربنـــډ يـــو
زه بربنـــډ پـــه خولـــه غيـــرت دی

يـــو خـــوا عـــدل بـــل خـــوا قتـــل
کـــوم دوزخ کـــوم يـــو جنـــت دی

زمـــا تـــوره ســـتا قلـــم دی
ځنګـــه بـــل رنـــګ طفالـــت دی

د اســـمان لـــه بيابانـــه
را خـــور شـــوی کـــوم ذلـــت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس مـــي ســـتا جيـــب تـــه نيـــولی
زه پښــــتون وايــــم خيــــرت دی

اوس راځــه اللــه(ج) د مـــل شـــه
زمـــا لالتـــين لا هـــسي تـــت دی

تـــل مـــي ورور لـــه پښـــو نيـــولی
دا اســـلام نـــدی عـــادت دی

زه د ديـــن غيـــرت دعـــوه کـــړم
لـــوخ تـــور ځتـــو مـــی عـــزت دی

پـــه لـــر کلـــي ميخـــاني دي
پـــه بـــر کلـــي قبـــارت دی

هلتـــــه مچـــــي دلتـــــه لاړي
اصـــولي وايـــه کـــوم پـــت دی

خبرياله: که د خپروني په دې برخه کې ستاسو يو شعر واورو چې ليدونکو ته هم معلومه شي چې تاسو په خپل شعر کې څه ډول انځورگري کړې ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: په دواړو سترگو، یو شعر به درته ووایم.

مــوږه د اور پــه پوکــو نــاڅو خپلــه نــه گــډېږو
مــوږ د ډالــر او کلــدارو پــه ویــر نــه مړېــږو

منـو چـې تـول عمـر مـو وینـه پـه اسـلام ورکـړې
خـو یـو عـادت لـرو پیسـو بانـدې هـېڅ نـه بسـیږو

هغـه د لونـگ پنجـابی سـرو سـره تللـی نـه شـو
مـوږ پښـتانه یـو د کاغـذ پـه بیـه ښـه خرڅېـږو

ښـه کـه د غرونـو لېـوني یـو، د بـازونو ښـکار کـړو
ولـې د خوینـدو او یتـیم پـه اوښـکو نـه څـورېږو

مــوږ میخــانې لــرو بــې بیــې ډک خمونــه لــرو
ســهار بېگــاه یــې څښــو تشــېږي او نــه مســتېږو

د جنـــت لاره لـــه کابلـــه تېـــره شـــوې کـــه ده
اصــولي ووایــه صــرات لــه پولــه کلــه لــویږو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: اصولي صاحب تاسو کله په شعر کې مبالغه هم کړې ده؟

اصولي: شعر بې مبالغې نه وي، کله چې مبالغه پکې ونه شي، هغه شعر شعر نه بلل کېږي او يو تش کالبوت دی، نو مبالغه به حتماً پکې وي، حتا ډېر شاعران پکې تر غلو رسېږي، لکه حميد بابا چې هر وخت په خپلو اشعارو کې تر غلو رسېدلی دی، مګر د ده په شعرونو کې چې کومه ښکلا او نازکيخالي ده، د ډېرو کمو شاعرانو په شعرونو کې ليدل کېږي، وايي:

خط په مخ د صنم راغی که سپوږمی شوه په هاله کې
دا يې غاښ به خوله کې زيب کا که ژاله شوه په لاله کې

هسې رنګ سحر او جادوګري په نظر د شهلا سترګو
نه يی سيال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې

دا زما له غمه شين زړه په کی خيال ديار د شونډو
هسی رنګ زيب و زينت کا لکه مې په شنه پياله کې

که يار غواړې هومره ژاړه څو درځي عبدالحميده
دا په دا چې دُر مونده شي په درياب نه په ناله کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنان بارکزی وايي:

ستا له غمه شورش هسي را پيښيږي
چي پخپله مي دستار پر سر خلاصيږي

کي نظر د ښاپيری وشي و مخ ته
تر ښيښي يې د فلک ناره تيريږي

بې له تا هسي ضعيف يم ګلرخساره
پر حباب باندي که پښه ږدم نه ماتيږي

خبرياله: ياني د هغو له جملې داسې يو شعر به درسره وي چې مبالغه دې پکې کړې وي، او داسې کوم شعر هم لرئ چې خپله مو اوربدلی وي او ډېر مو خوښ شوی وي؟

اصولي: هو، شته راسره. اصلن کوم شعر چې شاعر ليکي، اول خپل خوند ترې اخلي، خپله مينه پرې ماتوي له هغې وروسته يې ټولنې ته وړاندې کوي.

خبرياله: ښه، څه فکر کوئ په هغه شعر کې چې مبالغه وي، تر هغه شعره چې مثلن حقيقي تصويرونه پکې دي، توپير يې څه وي، د کوم يوه ښکلا ډېره زياته وي؟ ياني هغه شعر چې پکې مبالغه شوې وي او که هغه شعر چې پکې د حقيقتونو تصوير اخيستل شوی وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: ګورئ يو په شعر کې نازکخيالي ده، شاعر هنرمند دی چې څومره کولای شي په شعر کې نازکخيالي وکړي، هغه حقايق چې په ټولنه کې موجود دي، ښکلي راواخلي او په يوه نازک خيال يې خلکو ته وړاندې کړي او يو هغه څه دي چې وچ شډل شعر وي او له هغو سره خيال موجود نه وي، نو موږ بيا هغې ته کله ناکله شعر هم نه شو ويلی، او وايو چې دا يوازې هغه منظومه ليکنه ده چې ټولنې ته يې وړاندې کړې ده.

خبرياله: اصولي صاحب تاسو چې کله د نورو شاعرانو شعرونه لولئ، کوم شاعر مو ډېر خوښېږي؟

اصولي: زما خو په پښتانيو شاعرانو کې خوشحال خان خټک ډېر خوښېږي، ډېر مې لوستی او د ماسټرۍ په دوره کې مو په هغې باندې ډېر مکث کړی، په سمسترونو سمسترونو مو لوستی دی او له اشعارو سره يې ډېر بلد يم. همداراز غني خان مې ډېر خوښېږي، حمزه شينواری، پيرمحمد کاروان، سايل صاحب، په خوست کې محمد اورخان خاورين صاحب دی د هغې اشعار مې ډېر خوښېږي چې تر اوسه ډېر مړاوی دی، يانې ټولنې ته نه دی راوتلی، مګر اشعار يې ډېر لوړ دي، د کاروان صاحب ډېر اشعار مې لوستي، هغه څه چې مخکې مې ورته اشاره وکړه تخيل او د پيغام ډک اشعار لري. نو د کاروان صاحب اشعار واقعن چې په معاصرو ادبياتو کې هغه اشعار دي چې موږ به تر ډېره د ده په څېر شاعر ونه لرو او که دی نه و [خدای مه کړه] نو په ټولنه کې به د ده تشه تل احساسېږي.

خبرياله: نو ستاسو د کاروان صاحب شعرونه ډېر خوښېږي؟

اصولي: بالکل، خوندور اشعار لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریاله: کاروان صاحب هم ستاسو په اړه څه ویل لري، د هغوی خبرې به هم واورو چې ستاسو په اړه څه وايي.

پیر محمد کاروان: جمال ناصر اصولي د خوست په ځوانانو کې یو بیدار ځوان دی، یو وطن‌دوست ځوان دی، مدني کارونه هم کوي، یانې له وطن سره یې مینه ده. لوړې زده‌کړې یې هم کړې دي، د دې تر څنګ شاعري هم کوي، ما د ده شاعري ډېر کلونه پخوا په خوست کې لوستې وه. هغه وخت کې به د دوی عمر کم و، خو شاعري یې خوږه وه، ښه وه، نو زما لپاره ډېر ښه شخصیت ښکاري، او ډېرې هیلې ورسره تړلې، هیله ده چې د وطن لپاره په درد وخوري، د خپلې ژبې لپاره په درد وخوري.

ما تقریبن لس کاله پخوا د اصولي صاحب هغه اولني شعرونه ولوستل، ما ته یې خوند راکړ، ډېر په تول باندې برابر وو، یانې شاعري یې ښه وه، نو اوس به له دې هم پسې ښه شي، ان‌شاءالله.

همدا شان وطني مسایل، دا د افغانانو ستونزې، په اصطلاح د غم او جانان تر څنګ د غم او دروان خبرې د ده په شعر کې شته دي.

نو داسې خبره ده چې د شاعر لپاره سړی داسې فرمایش نه شي ورکولی چې مثلاً ته داسې وکړه او داسې مه کړه. ځنګه چې شاعري داسې یو کار دی، چې هغه د خپل زړه چې چا ته ووايي په هماغه کې بیا که سړی د ځان لپاره یوه لوړه څوکه وټاکي او ډېر لرې هدف انتخاب کړي، که دی دا د وطن‌دوستۍ په رنګ کې چې حماسي شعرونه وايي هم، نو په دې برخه کې دې ځان لپاره یوه ډېره لرې او دنګه څوکه وټاکي، چې هغه ته ورسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: اصولي صاحب تاسو د ژوند ډېره برخه په مسکو کې تېره کړې ده، هلته مو هم ادبي غونډې درلودلې او ګډون مو پکې کاوه؟

اصولي: په مسکو کې په ټوله روسيه کې افغانان رښتيا هم هلته ډېر اوسېدل، هلته ادبي غونډې کمې وې، خو عمومن په اخترونو کې يا په هغو ورځو کې چې د افغانانو د تاريخ برخې دي، نو په هغو ورځو کې به غونډې جوړېدې او موږ به هم په هغو غونډو کې ګډون کاوه او له افغانانو سره به مو د زړه خواله کوله، په ادبي ناستو کې هم ناست يو، او هلته د افغانانو لخوا د هندوکش په نامه يو جريده چاپېده، له هغو سره مو هم کله ناکله قلمي همکاري کوله، البته هغه اشعار وو چې ټول په پردېس کې ليکل شوي وو، دوی ته به مو ورلېږل او دوی به چاپول او د افغانانو تنده به پرې ماتېده، غونډې وې، کله ناکله به مو ګډون پکې وکړ. چون زموږ ښار له مسکو څخه يو څه لرې و، له هغه ځايه راتګ هم دوی ته مشکل و، تقريبن شپاړس سوه کيلو متره له مسکو څخه لرې و، خو بيا به هم چې خبر شوو، ځان به مو ورته رساوه او ګډون به مو پکې کاوه.

ديکليمه:

انګېزه

ما د محبوبې شونډې هم ښکل کړي
ما د مجاز د عشق خمونه تش دي
ما هر ښايست ته سلامي کړې ده
ما د رندانو ميخانې ماتې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د ښکلا دنیا کې ځان ورک کړی
په انګېزه د هرې ښکلې کې مې
اور اخیستی
تور اخیستی
خو،
چې د محبوبې خالق ما ولیده
د عشق د رب سره مې خواله وشوه
د ښکلا هغه هنرمند مې ولید
او د سرو میو د چینو مالک ته
په نیمه شپه کې په سجده پرېوتم
د عشق ښایست مې هله وپېژانده
په دواړه مخه مې مچو مچو کړ
د ژوند د هرې انګېزې په راز یې
د خوند په هره انګېزه یې پوی کړم

خبریاله: که بیا بلې موضوع ته راشو چې په مسکو کې خلک له خپلو لیکوالانو سره څومره مینه لري؟

اصولي: روسان یا په عموم کې اروپایان ووایو، دوی خپلو لیکوالانو او شاعرانو ته یوه خاصه مینه ورکوي، د دوی اشعار خلک په داسې یوه فال باندې نیسي، چې هغه درناوی کم ملتونه ورته کوي، مثلن تولستوی چې یو ډېر ښه لیکوال و، ډېر څه یې روسانو ته ورکړي دي، پوره پوره شهکارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې دوی ته په ميراث پرې ايښي دي. همداراز الکساندر پوشکين ډېر آثار روسانو ته ورکړي دي.

خبرياله: اصولي صاحب اوس به ستاسو آثارو ته راشو چې څومره شعرونه لرئ په عموم کې؟

اصولي: په چاپ شويو آثارو کې خو تر دې دمه يوه شعري ټولګه لرم او درې نورې ټولګې ورسره دي چې ناچاپه دي، يو مې ناول ليکلی چې هغه هم ناچاپه دی، همداراز په څنګ کې يو بل اثر هم ورسره لرم چې هغه د شعر او کيسې په نوم دی، چې يو ځای شعرونه راځي او بل ځای هماغه شعر معرفي کېږي او خاطرې ورسره ليکل کېږي. نو دا ځينې ناچاپ آثار دي چې په نږدې راتلونکې کې به چاپ شي.

خبرياله: د دې وروستي اثر يادونه چې مو وکړه، تاسو د شعر تر څنګ چې هر شعر له يوې خاطرې سره ليکل شوی، نو څه فکر کوئ چې په ادبياتو کې به دا يو نوی شی نه وي؟

اصولي: زه فکر کوم چې په ټولنه کې به داسې شی چا نه وي چاپ کړی، يو شعر دی په څنګ کې يې هماغه خاطره ورسره راغلې، مثلاً د څه لپاره ليکل شوی، چېرته ليکل شوی، په کوم حالت کې ليکل شوی، د جنګ حالت دی، د سولې حالت دی، ستونزې دي، خوشحالي ده، نو زما په اند دا موضوع به يو څه ښکلې وي او دا کتاب به يو څه نوې بڼه ولري.

خبرياله: ناول مو څنګه ليکلی دی، له ناول ليکلو سره مو هم علاقه ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: ناولونه رښتیا هم چې له پخوا څخه زما خوښېږي، ډېر ناولونه مې لوستي دي، ما هم دا ناول د کرزي د حکومت په اوایلو کې شروع کړ، د کوچیانۍ په نامه دی، د افغانستان د خلکو مشکلات مې پکې را نغښتي دي، د امریکایانو او اورپایانو، کله چې هېواد ته راغلل چې له افغانانو سره یې څه ډول سلوک کاوه، هغه مسایل مې پکې رانغښتي دي، د ناول کرکټر یو کوچی دی او وروسته هغه کومې غوټې چې لري هغه په امریکانو او د افغانستان د خلکو په ستونزو باندې راڅرخي او هغه ناخوالې پکې دي چې هغه زموږ د جنگسالارانو له خوا کېږي، د اروپایانو له خوا دلته وشوې، د طالبانو له خوا دلته وشوې، او د گاونډیو هېوادونو له خوا دلته وشوې، نو هغه ټول مې سره یو ځای کړي او یو ناول مې ترې جوړ کړی دی.

خبریاله: ډېر ښه. تاسو سیاسي تحلیل هم کوئ، څه فکر کوئ چې علاقه مو ورسره ده او که عقده‌یي دي ځینې لیکنې مو؟

اصولي: له سیاسي لیکنو سره رښتیا هم چې زما شوق دی، څومره خوند چې زه له اشعارو یا ادبي لیکنو څخه اخلم، همدومره خوند له سیاسي لیکنو څخه هم اخلم.

خبریاله: په کورنۍ کې د شعر مینه‌وال لرئ؟

اصولي: هو، په کورنۍ کې د شعر مینه‌وال لرم.

خبریاله: مخالف هم شته دي؟

اصولي: هو، مخالف هم شته دي.

خبریاله: ځینې شاعران چې شعرونه لیکي، مثلاً ځینې ښکلاگانې پکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصويروي، خو د کورنۍ له غړي سره يې پوښتنه پيدا کېږي چې دا شعر به يې چا ته ليکلی وي، نو تاسو خو له داسې موضوع سره نه وئ مخامخ شوي؟

اصولي: نو که چېرته داسې موارد هم راشي، نو بيا شاعران هم ډېرې ژبې لري، نو بيا ورته وايي چې تاسو ته مو ليکلی هاهاها ...

خبرياله: ياني تر اوسه تاسې نه يئ مخامخ شوي؟

اصولي: نه، نه. هېڅکله نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ادبي او هنري نثرونو بېلګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

نوی کال او په خوست کې يې لمانځل!

نوی کال يا نوروز د رنګينو ګلانو د غوړېدا احساس ورکوي، ډول ډول مرغان د سپرلي د راتګ زيري راوړي او هره خوا چنچڼې حلقې جوړوي، او مرغاوۍ د اسمان پر مخ د بڼو په څېر کتارونه را ښکاره کوي، د ژوند کولو هيلې رازېږوي او د غمجنو په زړونو کې نوی خوشحالۍ غوړوي.

نوروز ډېر لرغونی تاريخ لري چې آن ريښه يې له اريايانو له پېره را پيلېږي. افغانان هم چون ارياپان دي نوروز يې لمانځلی او تر ننه يې لمانځي. په دې ورځ خوشالياني او اتڼونه کوي او دا ورځ د يوه پخواني جشن او د سپرلي د پيل ورځ بولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویه پکتیا او په ځانګړي ډول خوست کې د نوي کال لپاره خوشالیانې کوي او د نوي کال ورځ د یوې تاریخي ورځې په ډول لمانځي او دا ورځ د کال یوه ځانګړې ورځ بولي.

ځوانان د میلو لپاره د میلو ځایونو ته ځي او هلته د خوښۍ احساس راغوړوي، اتڼونه یې د میلې سینګار لا ورښکلیوي. ځوانان په لاس لرلو وسلو نښې ولي، شاعران فی البدیهه ډول اشعار سره پرتله کوي، چې ورته شاعرانه جنګ هم ویلی شو. پخوا به ځوانانو د نیزو وهلو لوبې کولې او کټونکي ته به جایزې ورکول کېدلې، اما اوس په خوست کې نوموړی لوبه نه تر سترګو کېږي، خو ځای یې نورو لوبو نیولی دی، لکه خوسی خوسی، پهلواني او داسې نورې سیمه‌ییزې لوبې.

ښځینه هم په همدې ورځ زیارتونو او نورو خاصو د میلو ځایونو ته ورځي، ځانونه سینګاروي او د ډېرې نه لیدونکو دوستانو سره ویني او د زړه خواله سره کوي. پخوا به ښځینه‌وو میلې په اتڼونو لمانځلې چې اوس نوموړی دود نه شته.

ماشومان د نوي کال لپاره نوي کالي کوي، لاسونه په نکریزو کوي او په همدی ورځ، ماشومان په خپلو کې لوبې سره کوی، د خپلو خپلوانو کره د مبارکۍ لپاره ورځي.

یوه یادونه باید وکړم چې د اسلامي حکومت د راتګ سره ډېر دودونه چې پخوا به د خوست او پکتیا خلکو په دې ځانګړې ورځ کی درلودل اوس یا بېخي ورک دي او یا هم په نشت حساب دي، لکه د ښځینه وو تلل زیارتونو ته، د اتڼ کول او داسې نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوا به په همدې ورځ ډوډۍ ګانې پخېدې د يو او بل کورونو ته به سره ورتلل، چې اوس دا دود يو څه کمزوری شوی دی.

اوس هم په ډېرو سيمو کې د نوروز په ورځ د سخي صيب په نوم فيلمرغان او پسونه حلالېږي او دغه ځانګړې ورځې ته لا رنګينی ببښی. دخوست خلک نوی کال نه يوازې په دې لمانځي چې د اورځ يو جشن دی، بلکې د نوي کال ورځ د سپرلي او شنه موسم پيل هم بولي، بزګران ډېر ورته ويال او خوشاله وی، بڼوال د خپلو مېوه‌لرونکو ونو حاصل ته ور نږدې شوي وي، مينان يې د راز راز ګلونو ننداره کوی او ځانونه د سپرلي په وږمو مشغولوي او مينيز احساسات يی لا پياوړي کېږي.

په خوست کې د نوروز په ورځ کې د متون بابا په زيارت، د تڼيو د ادماما په زيارت چې د غرونو په يوه ډېره لوړه څوکه پروت دی، مېلې کېږي، نارينه او ښځينه د همدې ورځې په بهانې سره په جلا جلا ډول راټولېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

اختر په لنډيو کې

لنډۍ يا ټپه د پښتو هغه ځانګړی دوه نيم‌بيتي يا يو بيتي شعر دی، چې د نړۍ په ژوندۍ اته زرو ژبو کې يې ساری نشته.

دغې شعر ته ځکه لنډۍ وايي چې د هرې لنډۍ منځپانګه د لنډي مار په څېر چيچل کوي، لنډی مار تر ټولو مارانو سخت زهر لري. ځينې ادبپوهان بيا وايي چې نوموړی شعر يو بيت لري، لنډ دی، نو ځکه ورته لنډۍ وايي.

د لنډۍ يوه ځانګړنه دا ده چې اکثرن د ښځينه‌وو لخوا ويل شوي دي چې شاعره يا شاعر يې نامعلوم دی. لومړۍ نيم‌بيتي يې نهه او دويمه يې ديارلس څپې کېږي.

ټپې که څه هم ډېری د معشوقې لخوا مين ته ويل شوې، اما د ژوند هره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا پکې په ډېره خوړه، پسته، روانه او ښکلې توګه انځور شوېده. د اختر لپاره هم لنډۍ په بې ساري توګه انځورونه پرې ایښي دي:

ته د اختر په سهار راشه
زه به دروځم تورې سترګې سره لاسونه

دلته نه یوازې معشوقه خپل معشوق ته د مینې پیغام ورکوي، بلکې د اختر دود هم پکې له ورایه ښکاري، ځکه په اختر کې جونې سترګې توروي، لاسونه سره کوي او سینګار کوي.

اختر د واړو مبارک شه
که مسافر وي که د یار له څنګه وینه

اختر خو لویه خوشالي وي
چې زړونه اخلي پرې د عمر پیوندونه

اختر له تا سره ښایږي
نور خلک خوشي د اختر هوس کوینه

اخیرنۍ ټپې د یار لپاره ډېر څه په ځان کې رانغښتي دي، یار ته د ده د ښکلا، ښه سړیتوب، نازولتوب او مینې حوصله ورکوي، نو ځکه یې اختر یوازې د یار بللی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختر د واړو مبارک شه
زه به خپل سره لاسونه یار ته ورکومه

مسلمانان د اختر په ورځ یو او بل ته د اختر مبارکۍ سره ورکوي، د یو او بل کورونه ته ورځي. په ځانګړي ډول کشران د مشر انو حجرو ته ورځي تر څو د مشر قدر شوی وي، مشران هم اختري ورکوي.

اختر چې تېر شي بیا به راشي
دا د ځوانۍ عمر به بېرته نه راځینه

د انسان په ژوند کې په لسګونو اخترونه ځي او راځي او تر څو چې ژوند وي دا به په بیا بیا سلام را اچوي، مګر د ځوانۍ زر تېرېدونکی پېر بیا هیڅکله په انسان نه راځي، خوږې شېبې تل په زړونو کې خاطرې پاتې کېږي، تل انسان د ځوانۍ له ولولو سره ژوند کوي او د انسان په زړه کې تل پاتې کېږي.

د پښتو ادبیاتو په هر ډول شعر کې اختر له ورایه ځلېږي، شاعران تل اخترونو ته شعرونه لوستي دي او شاعرانه الهام یې پرې مړاوې کړی دی.

ټول خلک کالي کوي اختر راغی
ما افغان تل سره کالي اغوستي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟

چېرې چې جنت د خلکو په ربړولو وي، چېرې چې د حورو د پستو غېږو خيالي وصال د ماشوم څخه د پلار په اخيستلو وي او چېرې چې د غلمانو ګټل د وينو په خمونو وي او کله چې دودونه ځپل شوي وي، مينه رټل شوي وي، کرکه مروجه شوي وي، هيلې زندۍ شوي وي، مسکاوې مړاوې شوي وي، ژوند د تيارو په مانا وي، هلته به څوک د جانان دربار جارو کړي؟

هلته به څوک د ښکلي يار په چاودو شونډو خپلې شونډې ولګوي او هلته به څوک مينې ته مسکا وروبښي؟

څوک به رڼاوې راوړي، څوک به د قراني جنت اصلي خمار وروپېژني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک به د خدای د وصال حقيقي منزل ته لار هواره کړي؟

ايا هلته به کرکې ورټل شي؟

ايا هلته به د مستو پيغلو پلو مستور کړای شي؟

کومه مور به مسيحا راوزيږوي؟

او کوم پلار به د يوسف مينه هېواد ته وراندې کړي؟

نو ته اوس راته ووايه

دلته به مجنون ليلا ته ورسي؟

دا منصور به کله دار ته ورسي؟

دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

خپسه

د مينې د ښاپيرۍ غوندې را نيږدې شوه، غلي يې راته په غوږ کې وويل:

غواړې د زړه پاچاهي د لولپه کړم؟

غواړې په ويښه در باندې د جنتي دنيا سيل وکړم؟

غواړې چې غمونه دې د مسکاوو دبن مريدان کړم؟

څنګه به وي چې رپاندې شونډې دې د ګرمۍ په ميو خولې کړم؟

لږ را نرم غوندې شوم، د فکر څپو د ځان سره لږ راکش کړم. ما وې دومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيازبينه درته مسکۍ، مسکۍ، کيږي، پرېږده چې په للمه راووريږي.

په نيمه او وارخطا ژبه مې کړه: ارررر ارشاد دی، شاد شاددد دی...

سمه راوغورېده، لکه په وچه دښته، چې کوم ځای کيږدۍ وزرې وغوړوي. زما شونډې لکه د کلونو وچې پرخې يې راکېکاږلې، دومره يې اوبلنې کړې چې نېږدې وه ساه مې ووځي.

چې غږ شو، څه بلا وهلی يې، چيغې وهې، دنيا د خبره کړه، دا څنګه خپسه وي، ويښ شه، هې تاته وايم ويښ شه...

چې راجيګ شوم ګورم په پرې کټ مې پښه لاندې وتلې ده، شکر مې ويوست چې بلا وه برکت يې نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

افغانه جلکۍ

زه به نه پوهېدم، چې ته به ولې یوازې، یوازې کېدې. د لېرې مې همدا تماشا کوله، خو پوهېدم چې پیغله یې، ځمکې ته دې پښې نه لګېږي. یوه ورځ چې ته د ویالې په لور راروانه وې، په بلې خوا یې ما مرغۍ ویشتې، پام د هډو نه و، چې ستا د ښایست لیدنه هم څوک کوي. رانیږدې وې، چې د مخ څخه دې پلو باد وواهه، دا وو چې پوی شوم، ولې یوازې یوازې کېږې. ستا هغه د مخ باغچه چې باید ګلونه یې ورولی، پکې د وینو وچ شوي خوږونه ښکارېدل. ستا د مخ خوږونو سلګۍ غږولې، نارې یې وهلې او همدا ساندې یې ترنم کولې، چې ایا کومه للمه نه وه، چې پدې ښکلې شیراز او نرم مخ مو وکاږلو؟

ایا نه کېده چې د غمونو په کورونو مو باسلي وای؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا نشوای کېدای چې موږ مو د اوبولو لپاره په شړو ایستلي وای؟

ستا ښایست، ستا دنګه سپیداریزه ونه، ستا نرمې ګلورینې شونډې او ستا جنګ‌ځپلی مخ، چې د ځانمرګي د وینو او وحشت دارې پکې ښاریدې، کله هم نه سره جوړېدل. هو همغه افغانه شپاړس کلنه نجلۍ ته وې چې، په ټانکر بم کې دې د مخ جلوه د چاودنې د ځای په څېر وحشي شوې وه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٦)

درد

جونګړې ته ورته کور مو په کرايه نيولی و. لسم کال مې راباندې و، چې ژوند مې د تل لپاره بدلون وکړ...

يو ګړيځ ويده وم، چې د يوې درنې چاودنې غږ لکه لېونی له خوبه را کېنولم. ما وې زموږ د کور په انګړ کې وشوه. لېرې هم نه وه، چې چيغې شوې پلار د شهيد شو، پلار يې در وواژه...

د ځلوېښتو نورو افغانانو ترمنځ يو وژل شوی زما خدای بښلی پلار و. دا وخت د ډاکټر نجيب کلونه دي، چې ډېر کله مجاهدينو لوی، لوی بمونه په بسونو او ګڼه ګوڼه کې چاودول.

وخت نه درېږي، په خواريو او ستونزو تر يوې مرحلې راورسېدو. روسان ووتل او د ډاکټر نجيب حکومت يې ور ړنګ کړ. خلکو نارې کړې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام سپین پتنګان په ارګ ورننوتل. په لومړۍ ورځ د کابل په اسمان کې یو بې سابقه وحشت خور شو. د کابل اسمان مرمیو ګرو کړی و. هغه مجاهد د نر زوی و چې څوک دېرې ډزې وکړي.

پر سبا چې له شوګیره راجیګ شوو، خلک په کوڅه کې ډېر لړ ښکارېدل، داسې لکه کوم مړی چې شوی وي. آوازې خپرې شوې چې هغه کور یې چور کړ، فلانی یې وواژه، هغه یې بوته.

ورو، ورو خلکو د کډو په بارولو پیل وکړ، څوک یو خوا او څوک بلخوا تیت او پرک شول. هرې خوا زوروني، چور، چپاول او وژنو زور واخیست. کابل یې په مرمیو سوری، سوری کړ. د خلکو د هوسا ژوند هوساینه یې لیلام کړه، کابل ته یې اور ورته کړ.

دوی لا ښکرونه همداسې سره ورکړي وو، چې طالبان را وزېږېدل. د کابل قاتلین یې پسې وزغلول. څوک ترکیې، څوک، پاکستان، څوک ایران او څوک یې تر کولابه پرېښودل. طالبانو امنیت راوست، ډېری ښوونځي یې رخصت کړل، د زور لمونځونه یې پیل کړل. په هر سړي ګیره جبري شوه، د نړۍ یې افغانستان یو کونج ته کړ او اقتصاد د غروب په لورې کلک او چټک مزل پیل کړ.

ما هم لاسي ګاډۍ ته زور ورکړ. کله به چې د شپې کور ته راتلم د وچې ډوډۍ پیسې به مې حلالې کړې وې.

ناڅاپه په اسمان کې د دېوانو په شان غتې، غتې الوتکې راپیدا شوې، چې طالبان یې د هېواده ورک کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس د کرزي پاچاهي ده. همغه درز او دروز دی، اوس هم د ښار په کوڅو کې هره شېبه خلک له دې وېرېږي چې اوس به کوم موټربم درز وهي او سا به راڅخه اخلي. اوس هم همغه د روس‌پلوه او مجاهدینو په ډول کټه مټه جګړه روانه ده.

زما د لاس ګاډی په یوه وړه د سبزیو خرڅولو په غرفه بدله شوې، وچه ډوډی او الوګان رارسېږي، خو زړه مې په دې ویجاړ هېواد دردېږي، ژړاوې پرې کاندي، ویر کوي او د تل لپاره ویرنې لیکي.

تر څو به د افغان په لاس افغان ټاټوبی پرهر پرهر کېږي، کله به د افغان په سر کې د هېواد مینه په ولولو کېږي، کله به مور د خپل وطن غېږې ته د مور مینه ورکوو، او کله به (مور غیرتیان یو) اصطلاح په عمل کې پلې کوو؟

(د یوه او د هر افغان کیسه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د بې شرمو کلی

له ډېر اوږده سفر وروسته په یوه خړه پړه سیمه ورپیښ شوم. سترګې مې د اوبو او سیورې په لټولو بوختې وې، چې تنکي ځوانکي راباندې غږ کړ، کاکا چیرې روان یې؟

څېرې ته یې ځیر شوم...

ځوانکي وچې شونډې یېلې پښې، ببر سر او شلیدلی ګرېوان درلود، له سترګو یې زر زر ګرد او خاورې په لستوڼي لېرې کولې یو ځل یې بیا غږ کړ، کاکا مسافر یې؟

- هو بچیه مسافر یم.

- چیرې ځې؟

- ګورم که کومه چینه یا ویاله پیدا کړم، چې لږ دمه پرې جوړه کړم.

- راځه راځه د هغې پرخې لاندې چینه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا راته مخکې شو او زه ورپسې شوم، چې ګورم، له هغه لوري د کلي خلکو یو په ونه جیګ، تک تور، غټ شوندی سړی په ډولۍ کې کېنولی دی او دوی ورپسې، ژوندی دوي، دوست محمد خان سورې وهي. ښځې په دیوالونو ور ولاړې دي، ماشومان یې تر شا منډې وهي، ښکلي، ښکلي ځوانان، را منډه کړي یو د ډولۍ لرګی ونیسي او بل خپل مټ ورکړي، تر څو دوست محمد خان ته وښیي چې زه تا ته ډېر وفادار یم.

ځوانکي څخه مې وپوښتل دا څوک دی او دا خلک ولې ورته خوشاله دي؟

ژړنکي مخ راواړاوه، ویې وې:

- کاکا دغې سړي د همدې کلي له خلکو څخه تر پنځوسو ډېر ځوانان مړه کړي، کورونه یې ور چور کړي دي، د دوی څخه یې ښکلې پېغلې په زور واده کړي دي.

نو دوی باید د داسې بدبخته انسانه کرکه وکړي.

هو په همداسې خلکو داسې فتنه‌ګر خدای مسلط کړی دی یو بل سره جوړ دي، ښه خوشاله دي او د اوږد ژوند لپاره ورته دعاوې کوي.

- ښه نو دا کوم ځای دی، دا کلی څه نومیږي؟

- دا کلی د بې شرمو کلي په نوم یادیږي.

- ښه زویه زه به له دې کلي وځم. داسې نه څوک کالي راڅخه وباسي، چې همدا یو شرم راپاتې دی، خدای په امان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د هندارو ښار

وايي په دې ښار کې هنداري خرڅيږي، راځه په هغه لار لاړ شو. ما وې نه په همدې ښار ور ننوځو.

عجيب سړی يې ټول په يو او بل لوري ترې تيريږي ته پرې ورځې؟

هغوی يې د بلاوو ډاريږي، پر ما او تا بلاوې اثر ځکه نه کړي چې رب[ج] مو تل حاضر او ناظر گرځولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ ژوندليک

جمال ناصر اصولي د نوروز خان اصولي زوی پر ۱۳۵۹ل کال د خوست ولايت تڼيو ولسوالۍ دره ګي کلي کې زېږېدلی دی.

ښوونځی يې د کابل په عبدالهادي داوي لېسه او فراغت يې د خوست غرغښت عالي ليسې څخه دی.

ليسانس يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي پښتو څانګه کې کړی او له همدې ځايه يې د ماسټرۍ سند هم تر لاسه کړی دی.

ښاغلي اصولي په خصوصي او دولتي ارګانونو کې په لوړو بستونو کار کړی دی، د نوې ځوانۍ پېر يې په روسيه او انګلستان کې تېر کړی او د نړۍ اته دېرش هېوادونو ته يې سفرونه کړي دي.

د شاعرۍ تر څنګ ليکوالي او سياسي شننې هم کاندي چې ډېر کله د هېواد په ټلوېزيونونو کې د هېواد په سياسي حالاتو د شنونکي په توګه را څرګندېږي...

تر دې کتاب وړاندې د ښاغلي اصولي درې نور اثار هم د چاپ په پساله پسولل شوي چې يو يې (سياسي جګړې) د ښاغلي اصولي مرکې او شننې دي، بله يې لومړۍ شعري ټولګه ده چې (د پردېسۍ ترووږمي) نومېږي، بل چاپ شوی اثر يې دويمه شعري ټولګه (درد) نومېږي او دا يې هم څلورم چاپي اثر (ادبي رنګينه) ده چې ستاسې درنو لوستونکيو په لاسونو کې ده.

سپين سهار

دانش خپرنځی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library